Филиал муниципального бюджетного общеобразовательного учреждения «Большенуркеевская средняя общеобразовательная школа»
Сармановского муниципального района Республики Татарстан -
«Юлтимеровская основная общеобразовательная школа»

Рассмотрено на ШМО
Руководитель ШМО
______ Ашрафзянова Г.А
протокол № 1
«21» августа 2023 г.

Согласовано
Заместитель директора по УР
______ Л.Н.Хайруллина
протокол № 1
«22»августа 2023 г.

«Утверждаю»
Директор МБОУ «Большенуркеевская
СОШ» ______ Л.Н.Шайхеразиева
приказ № 75
«23»августа 2023г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родной (татарской) литературе для 9 класса

Принято на заседании
педагогического совета
протокол № 2
«23»августа 2023г.

Составитель: учитель
первой квалификационной категории
Шамсетдинова А.Р

2023-2024 учебный год

Пояснительная записка

Рабочая программа разработана для 9 класса в соответствии с нормативно-правовыми и инструктивно-методическими документами:

1. Федеральный закон № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации» от 29 декабря 2012 года;
2. Федеральный государственный образовательный стандарт основного общего образования и науки Российской Федерации (утвержден приказом МОиН РФ от 17 декабря 2010 № 1897);
3. Примерная программа по учебного предмета «Родная литература» для общеобразовательных организаций (5-11 классы). Составители: Д.Ф.Загидуллина, Н.М.Юсупова, Ф.Ф.Хасанова (протокол от 16 мая 2017 г. № 2/17)
4. Основная образовательная программа основного общего образования МБОУ «Большенуркеевская СОШ» Сармановского МР РТ;
5. Учебный план МБОУ «Большенуркеевская СОШ» Сармановского района на 2023-2024 учебный год.

Используемые учебники:
Литература : учебное пособие 9 класса татар для общеобразовательных организаций с обучением на татарском языке. В 2 частях / А.М. Закирзянов,Г.М. Фаретдинова .– Казан: Татарское книжное издательство”, 2016
Учебный предмет «Родная (татарская) литература» для общеобразовательных организаций ориентирована на воспитание и развитие качеств личности, отвечающих требованиям информационного общества, задачам построения российского гражданского общества на основе принципов толерантности, диалога культур и уважения многонационального, поликультурного и поликонфессионального состава; предусматривает ознакомление учащихся на уровне основного общего образования с лучшими произведениями татарской литературы, с творчеством отдельных писателей, усвоение методов разбора и анализа литературных произведений; предусматривает обучение пониманию новизны в творчестве отдельных выдающихся литераторов, умению формировать объективные выводы и отношение, а также обеспечивает сохранение психического и физического здоровья детей.
Обучение татарской литературе на уровне основного общего образования включает в себя формирование необходимых для понимания и интеллектуального осмысления литературного произведения и творчества писателя теоретических и творческих навыков, а также знакомство учащихся с информацией о национальной культуре татарского народа.
На обучение литературы в 9 классе предусмотрено от 34 недель 34 часа. В программе предусмотрено 34 урока литературы в 9 классе, в учебном плане и рабочей программе школы планируется провести 34 урока. Число часов для изучения произведений в основной программе было оставлено без изменений. На уроках предполагается работа с интернет ресурсами (работа с веб-квестами, просмотр онлайн презентаций, просмотр аудиозаписей, видеозаписей, разработка онлайн тестов и т.д.), проведение поисково-исследовательских занятий, диспутов-занятий, экскурсий-занятий. Для индивидуального подхода к личности ученика, организации работы в группах планируется разработать творческие проекты, направленные на самостоятельное изучение жизни и творчества наших писателей.

Примечание: 1.В связи с выпадением праздничных дней (Первое сентября, 23 февраля, 8 Марта, 9 Мая) на дни проведения уроков объединяются близкие по содержанию темы или данные занятия восполняются за счет уроков повторения изученного за год (на основании решении педсовета от 23.08.2023 и приказа № 75 от 23.08.2023). Часть учебного материала дается на самостоятельную проработку

Планируемые результаты изучаемого предмета

Предметные	Метапредметные			Личностные
	Познавательные	Регулятивные	Коммуникативные	
образная природа словесного искусства; - основные факты жизни и творчества самых известных писателей национальной литературы; - содержание изученных произведений; - образная сущность словесного искусства; - основные литературно-теоретические понятия знать; - повторение содержания литературного произведения, повествование отдельных его частей наизусть; - анализ литературного произведения с использованием данных теории литературы; - детальное изучение и подведение итогов элементов отдельных сторон литературного произведения; - определение жанра и вида литературного произведения; - сравнение литературных произведений, их героев; - дать характеристику героям, выявить авторскую позицию; - художественное чтение; - выполнение творческих работ различного характера о литературных произведениях навыки должны быть освоены.	- определение целей познавательной направленности; - самостоятельно организует свою деятельность - знание, оценка, определение сферы своей заинтересованности; - умение самостоятельно раскрывать тему, поставленную проблему, рассуждать; - логическое мышление вокруг учебного вопроса; - создание логической цепи мышления; - формирование правил на основе выделения основных признаков вокруг темы; - умение работать с различными средствами массовой информации, находить, анализировать и использовать необходимую информацию в своей	самостоятельное формирование проблемы (темы) и целей урока; - формулирование гипотезы с пониманием проблемы, умение аргументировать свое мнение, выделение причинно-следственной связи в устной (диалогической, монологической) и письменной речи, формирование результатов; - определение путей достижения цели; - достижение эффективности своей деятельности, контроль своей деятельности; - совместно с учителем оценить свою работу, ответы товарищей; - соблюдение правил, предписаний и совершение последующих действий; - оценка, определение качества и уровня проделанной работы.	- умение слушать; - участие в построении диалога и коллективном обсуждении; - сотрудничество с одноклассниками и учителем в организации учебной деятельности; - работа с учетом различных мнений; - умение аргументировать свое мнение, приводить примеры из жизни; - прослушивание, сравнение, подведение итогов различных ответов; - умение высказывать свое мнение полностью и точно; - прийти к общему мнению во время коллективной работы; - проявление инициативы во взаимодействии в сборе информации; - возможность задать вопросы по прочитанным текстам; - дальнейшее самовыражение представленных текстов, сравнение мнений с мнением автора; - контролировать свою работу, помогать одноклассникам; - определить роль коммуникативных навыков в жизни человека; - умение высказывать свои мысли устно и письменно; - умение слушать,	- активизация чувства ответственности учащегося; - формирование позитивного отношения к учебе и труду; - развитие самосознания ребенка, воспитание нации, любви к Родине, чувства гордости и гражданственности; - понимать нормы морали, правила жизни в обществе; -навыки поиска информации из различных источников (словари, энциклопедии, интернет-ресурсы и др.), удовлетворяющей познавательным и коммуникативным потребностям.

	деятельности;		консультировать других; - выступление перед одноклассниками на различные темы, реализованные проекты; - оценка действий товарища, взаимодействие с соседом.	

Содержание учебного предмета

Раздел	Краткое содержание	Модуль воспитательной программы “Школьный урок”	Кол. часов
Литература как вид искусства	. Виды искусства и литература. Место среди других видов искусства. Особенности построения модели жизни в искусстве слова. Служение познанию жизни и богатого духовного мира человека. Нравственное и эстетическое влияние литературы на человека.Искусство слова. Эстетический идеал	*установление доверительных отношений между педагогическим работником и его обучающимися, способствующих позитивному восприятию обучающимися требований и просьб педагогического работника, привлечению их внимания к обсуждаемой на уроке информации, активизации их познавательной деятельности;* *побуждение обучающихся соблюдать на уроке общепринятые нормы поведения, правила общения со старшими (педагогическими работниками) и сверстниками (обучающимися), принципы учебной дисциплины и самоорганизации* *привлечение внимания обучающихся к ценностному аспекту изучаемых на уроках явлений, организация их работы с получаемой на уроке социально значимой информацией – инициирование ее обсуждения, высказывания обучающимися своего мнения по ее поводу, выработки своего к ней отношения* *организация шефства мотивированных и эрудированных обучающихся над их неуспевающими одноклассниками, дающего обучающимся социально значимый опыт сотрудничества и взаимной помощи*	
Возникновение и развитие литературы	Общая культура и литература. Исламская культура. Суфизм как культурное и литературное явление. Предоставление информации о Болгаре, Золотой Орде, Казанском ханстве, культуре, литературе периода застоя (со 2-й половины 16 века до 2-й половины 19 века). Основная тема в литературе этих эпох-мотивы, романтическое изображение, его признаки. (И будет сказано им): "о, народ мой! Место светских мотивов. История литературы. Раздел литературы на периоды, этапы развития. Средневековый романтизм. Религиозная литература, светская литература. Литературные жанры		
Татарская литература XIX века	. Просветительское движение татар. Концепция образованной, просвещенной личности, ее особенности. Различение новых видов и жанров в словесном искусстве. Основная тема и мотивы в литературе этого периода-образование, просвещение, нравственность, воспитание. Татарская нация должна пробуждаться, развиваться, быть в центре внимания женщин, быть передовой, особенно ориентироваться на русскую культуру. Борьба ветхости и новизны как главный конфликт в произведениях *Роман З. Бигиева «Улуф, или Гузель Кыз Хадича» (отрывки).* Сюжет основан на детективе. Конфликт, связанный с материальным и духовным богатством. Основные образы их работы-действия. Причины		

	трагедии отдельных героев. Литературный процесс(Барш); период литературы. Традиции и новшества в литературе		
Начало XX века. Повесть Ф. Амирхана «Хаят".	Центральная постановка проблемы нации, нравственные, философские и литературно-эстетические изыскания, опыт писателей. Появление новых направлений и течений в литературе. Выход на Площадь героев нового типа. Свобода женщины, свобода личности, любовь. Вступление национальной жизни, основанной на религиозных законах, в противоречие с образцом русской жизни. Образ Хаят, мастерство писателя в раскрытии его душевных переживаний, изобилие приемов. Литературно-эстетическая функция портрета и пейзажа. Эпический Бог. Повесть. Образованность. Образы человека: главный герой, вспомогательный герой, участвующие герои, сводные образы. Пейзаж, портрет. Психологизм		
Комедия Г. Камала «Банкрот».	Ложное банкротство событие в реальном поселении. Конфликт в комедии. Образ сиразетдина. Методы смеха в произведении. В этот период в татарском обществе была злободневная критика недостатков. Современность поднятых в произведении вопросов. Сходство произведения Г. Камала с комедией Н.А.Островского “Свои люди – согласимся”.Жанры драматургии. Комедия. Автор идеал. Стиль писателя.	*инициирование и поддержка исследовательской деятельности обучающихся в рамках реализации ими индивидуальных и групповых исследовательских проектов, что даст обучающимся возможность приобрести навык самостоятельного решения теоретической проблемы, навык генерирования и оформления собственных идей, навык уважительного отношения к чужим идеям, оформленным в работах других исследователей, навык публичного выступления перед аудиторией, аргументирования и отстаивания своей точки зрения;* *привлечение внимания обучающихся к ценностному аспекту изучаемых на уроках явлений, организация их работы с получаемой на уроке социально значимой информацией – инициирование ее обсуждения, высказывания обучающимися своего мнения по ее поводу, выработки своего к ней отношения;* *использование* воспитательных возможностей содержания учебного предмета через демонстрацию обучающимся примеров	
Литература 1917-1940 годов	В этот период татарская литература проходит несколько этапов. Краткий обзор периода. Общественно-исторические, социально-культурные условия. Изменение качества литературы, влияние идеологии на нее. Описание историко-общественных событий в литературе. *Роман М. Галяу «Мухаджиры» (отрывки).* В романе описана татарская жизнь конца 19 века. Страна-отражение жизни народа в виде внутрисемейных противоречий. В произведении отражены образ жизни и качества татар. Жизнь различных социальных слоев. Отношение населения к власти, к религиозным деятелям. Основные образы в произведении, их характерные качества. Место, роль женщины в татарском обществе. Образ Сазиды .Роман как жанр эпического вида. Место и время в литературном произведении (хронотоп).		
Литература Великой Отечественной войны.	Татарская литература в годы Великой Отечественной войны. Продвижение лирики и публицистики. Активизация малых жанров. Основная тема-мотивы, проблемы. Реальность войны и особенности ее описания Насер «Тоска» Г. Кутуя.		

	Особенность лирических переживаний героя. Литературная функция изобразительных мероприятий. Символ, деталь. Литературные приемы: повторение, близость, противопоставление, возвращение в прошлое Стихи Мусы Джалиля «Моабитские тетради»: «Песни мои», «Но бы была свобода», «Не верь», «Палачу». Разделение творчества поэта на периоды. Особенности творчества заключительного периода: смерть как средство избавления от рабства, доведение его до бессмертия; подтверждение преданности Родине, верности; отражение ненависти к врагу и др. Традиционные символические образы обогащают новыми красками. Литературные и научные труды, посвященные творчеству и борьбе поэта. **Рассказ А. Еникея" Кто пел?"** трагедия войны. Жизнь раненого лейтенанта-это то, что переживания его смерти поднимают близость к родному краю, родной земле, родителям, любимому человеку, раскрывают их жизненный смысл. В рассказе” Ребенок " описаны душевные переживания, душевный подвиг юного солдата Зарифа. В рассказе” мать и дочь " рассказывается о душевном состоянии, терпении, надежде людей, живущих в условиях войны, через литературные детали, средства изображения .Содержание и форма произведения. Содержание: событие, явление, скрытое содержание, контекст. Композиция: наружное и внутреннее строение	ответственного, гражданского поведения, проявления человеколюбия и добросердечности, через подбор соответствующих текстов для чтения, задач для решения, проблемных ситуаций для обсуждения в классе	
Внеклассное чтение	**А. Апсалямов «Белые ночи»** (отрывки)Содержание и форма произведения. Содержание: событие, явление, скрытое содержание, контекст. Композиция: наружное и внутреннее строение.	*использование* воспитательных возможностей содержания учебного предмета через демонстрацию обучающимся примеров ответственного, гражданского поведения, проявления человеколюбия и добросердечности, через подбор соответствующих текстов для чтения, задач для решения, проблемных ситуаций для обсуждения в классе	
Послевоенная и послевоенная литература 1960-80-х годов	Возвращение татарской литературы на национальные основы во второй половине XX века. В этот период появляются новые жанры, темы-мотивы, литературные формы. Стремление литературы к новизне: обращение к новым творческим течениям, жанровым формам, темам, поиск в вопросе литературного героя. Постановка вопросов свободы, свободы личности, совести мысли. **Стихи Х. Туфана «У кого теплые**	*инициирование и поддержка исследовательской деятельности обучающихся в рамках реализации ими индивидуальных и групповых исследовательских проектов, что даст обучающимся возможность приобрести навык самостоятельного решения*	

	руки», «Дикие гуси». Разделение творчества на периоды. Разнообразие человеческих чувств в стихах, относящихся к творчеству заключительного периода. Печаль, грусть, горечь, гнев на несправедливость жизни выходят на первый план. Надежда в сердце лирического героя-открытие веры в красоту будущего. Изобилие изобразительных средств.Лирические жанры: душевная лирика, философская лирика. Лирический герой, лирический" я", авторский образ, авторская позиция. Ритм и рифма, и строчка, строфа. (2ч) **Стихи И. Юзеева "Сагышлы мирас", "Гасыр кичкән чакта", "Без", "Калдыр, "Калдыр, аккош , каурыеңны".** Признание поэта представителем романтической поэзии. Лирическая героиня проявляется в разных тонкостях: молодость, ее таинственные тела; чуткая, сильная личность; влюбленная в огонь любви и т.д. писатель активно обращается к таким вопросам, как сохранение родной земли, языка, родительских, нравственных ценностей, судьба Земли, Вселенной. В поэме" три вышли на дальний путь " эпоха-образ современников через судьбы трех героев. Роль символических образов, литературных деталей в раскрытии идеи автора.Мир, описанный в произведении. Языково-стилистические мероприятия (лексические, стилистические, фонетические мероприятия и тропы)(2ч) **Повесть А. Гилязова «Җомга кич кич белән"».** Строгий реализм писателя. В произведении отражены такие понятия, как нравственное воспитание, обязанность перед родителями, ответственность за совесть. Образ старухи Бибинур: доброта, сильный дух, открытие национального характера. Воплощение идеи жертвоприношения. Роль символических образов, литературных деталей в произведении. Глубокий смысл названия произведения. Тема, проблема, идея, пафос. Текст: эпиграф, начало (пролог), эпилог. Особенности посевной речи.(4ч) **Роман Н.Фаттаха «Итил суы ака торур»** (отрывки). В произведении отражены интересные, поучительные события из жизни и традиций древних булгар. В романе историческая правда и авторская задумка. Основные черты характера, раскрывающиеся в их деятельности. Ител образ. Персонаж, характер, тип. "Эзоповый язык".(6ч) **Музыкальная драма Т. Миннуллина «Кульяулык».** Сюжет произведения-композиция, специфика конфликта.	*теоретической проблемы, навык генерирования и оформления собственных идей, навык уважительного отношения к чужим идеям, оформленным в работах других исследователей, навык публичного выступления перед аудиторией, аргументирования и отстаивания своей точки зрения;* *привлечение внимания обучающихся к ценностному аспекту изучаемых на уроках явлений, организация их работы с получаемой на уроке социально значимой информацией – инициирование ее обсуждения, высказывания обучающимися своего мнения по ее поводу, выработки своего к ней отношения;* *использование* воспитательных возможностей содержания учебного предмета через демонстрацию обучающимся примеров ответственного, гражданского поведения, проявления человеколюбия и добросердечности, через подбор соответствующих текстов для чтения, задач для решения, проблемных ситуаций для обсуждения в классе	

	Идея обеспокоенности тем, что татарские национальные традиции становятся все более забытыми. Понимание понятия "счастье". Смысл, заложенный в песне, образ рукописи. Авторская позиция. Музыкальная драма. Авторский образ, авторская позиция		
Современная литература	На рубеже XX-XXI веков качественные изменения в татарской литературе, “новая волна” исследований. Запись произведений, критически оцененных советским и постсоветским временем, отражающих противостояние личности и общества, порождающих большие этапы истории страны, образ отдельных личностей. Подтверждение существования личности через продвижение психологической инициативы, превосходства внутреннего мира над историко–общественной реальностью.	*привлечение внимания обучающихся к ценностному аспекту изучаемых на уроках явлений, организация их работы с получаемой на уроке социально значимой информацией – инициирование ее обсуждения, высказывания обучающимися своего мнения по ее поводу, выработки своего к ней отношения; использование* воспитательных возможностей содержания учебного предмета через демонстрацию обучающимся примеров ответственного, гражданского поведения, проявления человеколюбия и добросердечности, через подбор соответствующих текстов для чтения, задач для решения, проблемных ситуаций для обсуждения в классе	
Ход мировой литературы	Многообразие связей между татарской, русской и зарубежной литературой. Вечные темы и образы. **Драма З. Хакима “Немое небо”** .С помощью ретроспективного подхода отразить широкий смысл жизни народа. Судьба нации-яркое событие. Знание языка предков, изучение песни-как священное понятие, не знающее границ. Конфликт, основанный на противостоянии личности и системы, его решение. Образы Зарифа и Зиятдина. Символический образ татарской песни-олицетворение красоты родной земли, трагической судьбы, надежды народа.Жанровые и жанровые формы драмы. **Роман Ф. Садриева «Ветер рассвета»** . Описание суровой реальности через романтические приемы. Отношение бытового события к общественно-значимым, социально-культурным, нравственным вопросам национального значения. В романе острая критика советского общества. Сопротивление человека и общества. Образ Нуриасмы: национальный облик, черты характера, идеал жизни. То, что изменяет их совести. Особенности посевной речи	*организация шефства мотивированных и эрудированных обучающихся над их неуспевающими одноклассниками, дающего обучающимся социально значимый опыт сотрудничества и взаимной помощи использование* воспитательных возможностей содержания учебного предмета через демонстрацию обучающимся примеров ответственного, гражданского поведения, проявления человеколюбия и добросердечности, через подбор соответствующих текстов для чтения, задач для решения, проблемных ситуаций для обсуждения в классе	

	Стихи Зульфата «Корневые руки», «шум золотых листьев в чувствах». Обращение поэта к классическим традициям. Звучат стихи, связанные с судьбой народа. Признание вопросов современности философско-лирическим поэтом, отражающим личность человека, его эмоции. Дух величия в творчестве. Информация о поэтических системах.		

Аңлатма язуы

Программа түбәндәге дәүләт документларына нигезләнеп язылды:

1. “Россия Федерациясендә мәгариф турында” Россия Федерациясенең федераль Законы (29.12.2012 №273-ФЗ)

2. Төп гомуми белем бирүнең Федераль дәүләт белем бирү стандарты (Россия Мәгариф һәм Фән министрлыгында 2010 нчы елның 17 нче декабрь боерыгы 1897 нче номер белән расланган, РФ Юстиция Министрлыгында 19644 нче регистрацион номеры белән 2011нче елның 1 нче февралендә теркәлгән).

3. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениесе “Зур Нөркәй урта гомуми белем бирү мәктәбе»нең 2023-2024 нче уку елына укыту планы.

4. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениесе “Зур Нөркәй урта гомуми белем бирү мәктәбе” нең төп белем бирү буенча төп укыту программасы

5. 9 нчы сыйныф өчен Ә.М. Закирҗанов, Г.М. Фаретдинова эшләгән (Казан: Татар. кит. нәшр., 2016) Татарстанның Мәгариф һәм Фән министрлыгы тарафыннан тәкъдим ителгән уку әсбабына нигезләнеп төзелде.

Фәннең укыту планында тоткан урыны

9 нчы сыйныфларда әдәбият укытуга 34 атна исәбеннән атнага 1 сәгатьтән 34 сәгать каралган.

Дәресләрдә интернет ресурслары белән эшләү (веб-квестлар белән эшләү, онлайн презентацияләр карау, аудиоязмалар, видеоязмалар карау, онлайн тестлар эшләү һ.б.), эзләнү-тикшеренү дәресе, диспут-дәресләр, экскурсия-дәресләр дә үткәрү күздә тотыла. Укучы шәхесенә индивидуаль якын килеп эшләү, эшне төркемнәрдә оештыру өчен, әдипләребезнең тормыш юлы һәм иҗатын мөстәкыйль рәвештә өйрәнүгә юнәлтелгән иҗади проектлар эшләтү планлаштырыла. 2023-2024 нче уку елына 9 нчы сыйныфта укучыларның еллык йомгаклау аттестациясе мәктәпнең укыту планы һәм «О формах, периодичности и порядке проведения текущего контроля успеваемости и промежуточной аттестации обучающихся» нигезләмәсе һәм 23.08.2023 нче елның 2 нче номерлы пед.киңәшмә карары буенча еллык билгеләр белән тәңгәл килә.

Искәрмә. 2023 нче елның 23 нче августыннан № 75 нче мәктәп приказы нигезендә программа бәйрәм көненә туры килгән дәресләр шул тема буенча берләштерү, кабатлау өчен бирелгән сәгатьләр яки укучыларның материалны мөстәкыйль өйрәнүләре хакына үтәлә.

Әдәбият укытуның төп максаты:

Балаларда туган телгә, әдәбиятка карата кызыксыну уяту, татар әдәбиятының бай тарихы, халык авыз иҗаты, талантлы әдипләре, аларның күркәм әсәрләре белән таныштыру. Әсәрләрне аңларга, эзлекле фикер йөртергә, әсәрләрне матурлык ноктасыннан бәяләп кабул итәргә өйрәтү.

Бурычлары:

- иҗат, әдәбият үсеше, аның тарихи төшенчәләрен аңлап фикер йөртергә өйрәтү;
- әдәбиятның формалашуында һәм үсүендә зур роль уйнаган күренеш - халык авыз иҗаты, аның матур әдәбият белән уртак һәм аермалы якларын күрсәтү;
- матур әдәбиятны милли һәм дөньякүләм культураның бер күренеше итеп карау, аның рухи кыйммәтләрне, традицияләрне саклаучы, тапшыручы икәнен аңлату;
- әдәби әсәрне өлешчә анализлау күнекмәләре булдыру,әдәбият теориясе буенча билгеле бер күләмдә теоретик белемнәр бирү;
- әдәби әсәрдә тасвирланган тормыш вакыйгаларыннан үрнәк һәм гыйбрәт алырга, дөрес, гадел максатлар куярга өйрәтү;
- әдәбиятның матурлыгын, хис кичерешләр байлыгынкүрсәтеп, балаларның рухи дөньясын баету;
- укучыларның иҗади сәләтләрен үстерү;
- үз мәнфәгате һәм җәмгыять мәнфәгате өчен иҗади мөмкинлеген тормышка ашырырга сәләтле шәхес тәрбияләү;
- сөйләм культурасы булдыру.

Укыту предметын өйрәнүдә планлаштырылган нәтиҗәләр

№	Бүлек	Предмет нәтиҗәләре		Метапредмет	Шәхескә кагылышлы
		Укучы өйрәнәчәк	Укучы өйрәнергә мөмкинлек алачак		
1	Сәнгать төре буларак әдәбият	**репродуктив эшчәнлек күнекмәләре булдырырга**: әдәби әсәрнең сюжетын, анда сурәтләнгән вакыйгаларны, характерларны аңлатып бирә, бәяли алырга; төрле мәгълүмат чыганаклары	Татар әдәбиятының халык һәм милләт язмышында уйнаган ролен ачыкларга.	***Танып-белү өлкәсендә*:** - укыган әсәр буенча фикер алышуда катнашырга, оппонентларның фикерен исәпкә алып, үз карашларын расларга һәм дәлилләргә, әдәбият белеме төшенчәләренә мөрәҗәгать итәргә өйрәтү.	- сүз сәнгатен халыкның яшәү рәвешен, рухи кыйммәтләрен саклап калган һәм беркетә килгән хәзинә буларак кабул итәргә өйрәтү; - баланың үз эшчәнлеген һәм әйләнә-тирәдәге

		(сүзлекләр, белешмәләр, энциклопедияләр, электрон чаралар) белән максатчан эшли белергә; вакытлы матбугат материалларына мөрәҗәгать итә алырга.		***бәяләү өлкәсендә*:** - милли әдәбияттагы рухи-әхлакый кыйммәтләрне күңелдән уздырып кабул итәргә өйрәтү; ***эстетик яктан*:** әдәби әсәрнең образлы табигате хакында гомуми мәгълүматый күзаллау булдыру, аның эстетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;	тормышны мөстәкыйль бәяли белүенә, мөстәкыйль карарлар кабул итә һәм аларны җиренә җиткереп үти алуына ирешү; төрле чыганаклар белән эшләргә өйрәтү.
2	Әдәбиятның барлыкка килүе һәм үсеше	**эзләнү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белергә; әдәби әсәргә, аның өлешләренә, язучы иҗатына карата аңлатмалар, бәя бирергә.	Татар әдәбияты үсеш баскычлары: меңьеллык әдәбиятыбыз тарихын чорларга бүлү мәсьәләсен белү. Бу бүленештә әдәбиятның үз эчке закончалыклары һәм үсеш тенденцияләре, аларның үзәгендә кеше шәхесенә мөнәсәбәтнең ятуын аңлау	***Танып-белү өлкәсендә*:** - укыган әсәр буенча фикер алышуда катнашырга, оппонентларның фикерен исәпкә алып, үз карашларын расларга һәм дәлилләргә, әдәбият белеме төшенчәләренә мөрәҗәгать итәргә өйрәтү. ***бәяләү өлкәсендә*:** - милли әдәбияттагы рухи-әхлакый кыйммәтләрне күңелдән уздырып кабул итәргә өйрәтү; ***эстетик яктан*:** әдәби әсәрнең образлы табигате хакында гомуми мәгълүматый	- баланың үз эшчәнлеген һәм әйләнә-тирәдәге тормышны мөстәкыйль бәяли белүенә, мөстәкыйль карарлар кабул итә һәм аларны җиренә җиткереп үти алуына ирешү; төрле чыганаклар белән эшләргә, аларны табарга, мөстәкыйль рәвештә кулланырга, төркемләргә, чагыштырырга, анализларга һәм бәяләргә өйрәтү.

				күзаллау булдыру, аның эстетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;	
3	XIX гасыр татар әдәбияты.	**эзләнү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белергә; әдәби әсәргә, аның өлешләренә, язучы иҗатына карата аңлатмалар, бәя бирергә.	Татар әдәбиятының халык авыз иҗаты һәм мифология белән бәйләнешен ачыклау. Фольклордан килә торган аваз-мотивлар һәм сәнгатьлелек ысул-чаралары, алымнарын белү. Рун язулы истәлекләр. «Орхон-Енисей язмалары»нда алга таба әдәбиятта үстерелеш тапкан фикер-мотивларның чагылышын табу. Уйгур язулы истәлекләр. Мәхмүд Кашгарыйның *«Диване лөгатет-төрк»* китабы — борынгы төркиләрнең мәдәниятен, фольклор һәм әдәбиятын өйрәнү өчен әһәмиятле чыганак.	***Танып-белү өлкәсендә***: - укучының классик әдипләрнең тормыш һәм иҗат юлларының төп фактларын белүе; ***бәяләү өлкәсендә***: - милли әдәбияттагы рухи-әхлакый кыйммәтләрне күңелдән уздырып кабул итәргә өйрәтү; ***эстетик яктан***: - баланың әдәби текстны эстетик бөтенлекле, шул ук вакытта әдәби һәм тел-сурәтләү алымнарының, образлылыкның үзенчәлекләрен һәм әһәмиятен аңлап бәяли белүенә ирешү;	- укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү; - сүз сәнгатен халыкның яшәү рәвешен, рухи кыйммәтләрен саклап калган һәм беркетә килгән хәзинә буларак кабул итәргә өйрәтү;
4	З.Бигиев	**рецептив эшчәнлек күнекмәләре булдырырга**:	Әдипнең тормыш юлы. Киң белемле, алдынгы	***Танып-белү өлкәсендә***: - укыган әдәби әсәрнең	- баланың үз эшчәнлеген һәм әйләнә-

		әдәби текстны укый һәм эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алырга, язучының тормыш юлы, иҗаты турында сөйләргә;әдәби әсәрнең төрен, жанрын билгеләргә һәм фикерне исбатларга.	карашлы, дөнья әдәбиятын яхшы белгән, аерата төрек һәм француз әдәбиятлары белән кызыксынган зыялы рухани булуын. . Татар прозасында детективның реаль нигезләргә утыртылуын.	эчтәлеген, темасын, проблемасын, идеясен билгели, геройларын һәм әдәби дөньясын бәяли алуына, аның нинди төр һәм жанрга каравын аеруына ирешү; ***бәяләү өлкәсендә***: - автор позициясен ачыклый алу һәм аңа үз мөнәсәбәтеңне булдыру күнекмәсен формалаштыру. ***эстетик яктан***: әдәби әсәрнең образлы табигате хакында гомуми мәгълүматый күзаллау булдыру, аның эстетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;	тирәдәге тормышны мөстәкыйль бәяли белүенә, мөстәкыйль карарлар кабул итә һәм аларны җиренә җиткереп үти алуына ирешү; төрле чыганаклар белән эшләргә, аларны табарга, мөстәкыйль рәвештә кулланырга, төркемләргә, чагыштырырга, анализларга һәм бәяләргә өйрәтү.
5	XX гасыр башында сүз сәнгате	**эзләнү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белергә; әдәби әсәргә, аның өлешләренә, язучы иҗатына карата аңлатмалар, бәя бирергә.	XX йөз татар әд-ында илдәге һәм дөньядагы сәяси-иҗтимагый хәлләр, социаль тетрәнүләр. Татар әд-ның яңа жанрларга баюы. Халыкчан әдәби телнең формалашуы һәм үсүе. Язуда ике графика алмаштыруның матур әд. үсешенә тискәре йогынты	***Танып-белү өлкәсендә***: - укучының классик әдипләрнең тормыш һәм иҗат юлларының төп фактларын белүе; ***бәяләү өлкәсендә***: - милли әдәбияттагы рухи-әхлакый кыйммәтләрне күңелдән уздырып кабул итәргә өйрәтү; - әдәби әсәрләргә шәхси	- сүз сәнгатен халыкның яшәү рәвешен, рухи кыйммәтләрен саклап калган һәм беркетә килгән хәзинә буларак кабул итәргә өйрәтү; - баланың үз эшчәнлеген һәм әйләнә-тирәдәге тормышны мөстәкыйль бәяли белүенә, мөстәкыйль

			ясавы.	мөнәсәбәт һәм бәя булдыру; ***эстетик яктан***: - баланың әдәби текстны эстетик бөтенлекле, шул ук вакытта әдәби һәм тел-сурәтләү алымнарының, образлылыкның үзенчәлекләрен һәм әһәмиятен аңлап бәяли белүенә ирешү;	карарлар кабул итә һәм аларны җиренә җиткереп үти алуына ирешү; төрле чыганаклар белән эшләргә өйрәтү.
6	Ф.Әмирхан	**рецептив эшчәнлек күнекмәләре булдырырга**: әдәби текстны укый һәм эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алырга, язучының тормыш юлы, иҗаты турында сөйләргә;әдәби әсәрнең төрен, жанрын билгеләргә һәм фикерне исбатларга.	Ф.Әмирханның тормыш юлы, иҗаты турында яңа белемнәр туплау. Хронологик таблица эшләү. “Хәят” повестенда бай татар зыялыларының гаилә тормышы һәм гореф-гадәтләр белән танышу.	***Танып-белү өлкәсендә***: - укыган әдәби әсәрнең эчтәлеген, темасын, проблемасын, идеясен билгели, геройларын һәм әдәби дөньясын бәяли алуына ирешү; ***бәяләү өлкәсендә***: - әдәби әсәрләргә шәхси мөнәсәбәт һәм бәя булдыру; ***эстетик яктан***: -әдәби әсәрнең эстетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;	- укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү;
7	Г.Камал	**рецептив эшчәнлек күнекмәләре булдырырга**: әдәби текстны укый һәм эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алырга, язучының тормыш юлы, иҗаты	Язучының биографиясен һәм иҗаты белән танышу. Мәгърифәт өлкәсендә күпьяклы эшчәнлеге. Беренче пьесалары. Комедиянең әһәмияте,	***Танып-белү өлкәсендә***: - укыган әсәр буенча фикер алышуда катнашырга, оппонентларның фикерен исәпкә алып, үз карашларын расларга һәм дәлилләргә,	- укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү;

		турында сөйләргә;әдәби әсәрнең төрен, жанрын билгеләргә һәм фикерне исбатларга.	бүгенге көннәргә аваздашлыгы. Драмалары. Мәгърифәтчелек традицияләре булу. Язучының әсәрләрен иҗтимагый һәм мәдәни тормыш күренешләре белән бәйлелектә аңлау һәм аңлата белү.	әдәбият белеме төшенчәләренә мөрәҗәгать итәргә өйрәтү. ***бәяләү өлкәсендә***: - әдәби әсәрләргә шәхси мөнәсәбәт һәм бәя булдыру; ***эстетик яктан***: - баланың әдәби текстны эстетик бөтенлекле, әдәби һәм тел-сурәтләү алымнарының, образлылыкның үзенчәлекләрен һәм әһәмиятен аңлап бәяли белүенә ирешү;	
8	1917 – 1940 еллар әдәбияты	**эзләнү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белергә; әдәби әсәргә, аның өлешләренә, язучы иҗатына карата аңлатмалар, бәя бирергә.		***Танып-белү өлкәсендә***: - укыган буенча тезислар һәм план төзү, геройларга характеристика бирү,сюжет,композиция үзенчәлекләрен, махсус сурәтләү чараларының ролен билгеләү күнекмәсе булдыру; ***бәяләү өлкәсендә***: - милли әдәбияттагы рухи-әхлакый кыйммәтләрне күңелдән уздырып кабул итәргә өйрәтү; ***эстетик яктан***:	- гипотеза куя, материалны төркемли, үз фикерен дәлилли, кирәк икән – үзгәртә-төгәлләштерә, нәтиҗәләр чыгара, материалны гомумиләштерә белергә, үз хисләреңне сүзләр ярдәмендә аңлата алырга һәм бер үк вакытта башкалар белән бергәләп эшләргә күнектерү;

				әдәби әсәрнең эстетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;	
	М.Галәү	**рецептив эшчәнлек күнекмәләре булдырырга**: әдәби текстны укый һәм эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алырга, язучының тормыш юлы, иҗаты турында сөйләргә;әдәби әсәрнең төрен, жанрын билгеләргә һәм фикерне исбатларга.	Әдипнең тормыш юлын, шәхес буларак үзенчәлекле сыйфатларын белү.	***Танып-белү өлкәсендә***: - укыган әдәби әсәрнең эчтәлеген, темасын, проблемасын, идеясен билгели, геройларын һәм әдәби дөньясын бәяли алуына, аның нинди төр һәм жанрга каравын аеруына ирешү; ***бәяләү өлкәсендә***: - әдәби әсәрләргә шәхси мөнәсәбәт һәм бәя булдыру; ***эстетик яктан***: әдәби әсәрнең стетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;	- баланың үзаңын үстерү, милләтне, ватанны яратырга өйрәтү, горурлык һәм гражданлык хисләре тәрбияләү; әхлак нормаларын, җәмгыятьтә яшәү кагыйдәләрен төшендерү;
	Бөек Ватан сугышы еллары әдәбияты	**эзләнү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белергә; әдәби әсәргә, аның өлешләренә, язучы иҗатына карата аңлатмалар, бәя бирергә.	Бөек Ватан сугышы һәм татар язучылары. Сәясиләштерелгән тоталитар система һәм татар әдәбияты	***Танып-белү өлкәсендә***: - укучының классик әдипләрнең тормыш һәм иҗат юлларының төп фактларын белүе; - фикер алышуда катнашырга, , үз карашларын расларга һәм дәлилләргә, әдәбият белеме төшенчәләренә мөрәҗәгать итәргә өйрәтү. ***бәяләү өлкәсендә***:	- баланың үз эшчәнлеген һәм әйләнә-тирәдәге тормышны мөстәкыйль бәяли белүенә, мөстәкыйль карарлар кабул итә һәм аларны җиренә җиткереп үти алуына ирешү;

				- милли әдәбияттагы рухи-әхлакый кыйммәтләрне күңелдән уздырып кабул итәргә өйрәтү; ***эстетик яктан*:** - рус һәм татар телендәге әдәби әсәрләрне чагыштырып бәяләргә, геройларның, әхлакый идеалларның охшаш һәм аермалы якларын билгеләргә өйрәтү.	
	Г.Кутуй	**тикшеренү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: әдәби әсәрне сюжет–композиция, образлар бирелеше, тел–стиль ягыннан анализларга; тулы текстны анализларга; төрле әсәрләрнең проблемаларын яки темаларын чагыштырырга, үзенчәлекләрен билгеләргә;	Әдипнең тормыш юлын, шәхес буларак үзенчәлекле сыйфатларын белү.	***Танып-белү өлкәсендә*:** - укыган әдәби әсәрнең эчтәлеген, темасын, проблемасын, идеясен билгели, геройларын һәм әдәби дөньясын бәяли алуына, аның нинди төр һәм жанрга каравын аеруына ирешү; ***бәяләү өлкәсендә*:** - әдәби әсәрләргә шәхси мөнәсәбәт һәм бәя булдыру; ***эстетик яктан*:** - баланың әдәби текстны эстетик бөтенлекле,алымнарының, образлылыкның үзенчәлекләрен	- укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү;

				һәм әһәмиятен аңлап бәяли белүенә ирешү;	
	Муса Җәлил	**тикшеренү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: әдәби әсәрне сюжет–композиция, образлар бирелеше, тел–стиль ягыннан анализларга; язучыларның иҗатларын, әсәрләрен чагыштырып уртак һәм аермалы якларын аңлата, бәяли белергә.	М. Җәлилнең тормыш һәм сугышчан юлы турында мәгълүматлы булу. Сугышка кадәрге иҗатын кыскача күзаллау. Шагыйрьнең сугыш чоры иҗатында батырлык темасы. Ватанны саклау сугышында җаваплылык тойгысының төрле поэтик вариацияләре белән таныш булу.	***Танып-белү өлкәсендә***: - укучының классик әдипләрнең тормыш һәм иҗат юлларының төп фактларын белүе; ***бәяләү өлкәсендә***: - милли әдәбияттагы рухи-әхлакый кыйммәтләрне күңелдән уздырып кабул итәргә өйрәтү; ***эстетик яктан***: әдәби һәм тел-сурәтләү алымнарының, образлылыкның үзенчәлекләрен һәм әһәмиятен аңлап бәяли белүенә ирешү;	- сүз сәнгатен халыкның яшәү рәвешен, рухи кыйммәтләрен саклап калган һәм беркетә килгән хәзинә буларак кабул итәргә өйрәтү;
	Ә.Еники	**рецептив эшчәнлек күнекмәләре булдырырга**: әдәби текстны укый һәм эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алырга, язучының тормыш юлы, иҗаты турында сөйләргә;әдәби әсәрнең төрен, жанрын билгеләргә һәм фикерне исбатларга.	Тәрҗемәи хәле һәм иҗаты белән таныш булу. *«Әйтелмәгән васыять»* хикәясендәге Акъәби образына салынган идеяне аңлау.	***Танып-белү өлкәсендә***: - укыган әдәби әсәрнең эчтәлеген, темасын, проблемасын, идеясен билгели, геройларын һәм әдәби дөньясын бәяли алуына, аның нинди төр һәм жанрга каравын аеруына ирешү; ***бәяләү өлкәсендә***: - әдәби әсәрләргә шәхси	- укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү;

				мөнәсәбәт һәм бәя булдыру; ***эстетик яктан*:** әдәби әсәрнең образлы табигате хакында гомуми мәгълүматый күзаллау булдыру, аның эстетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;	
	Сугыштан соңгы һәм 1960-80 нче еллар әдәбияты	**эзләнү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белергә; әдәби әсәргә, аның өлешләренә, язучы иҗатына карата аңлатмалар, бәя бирергә.		***Танып-белү өлкәсендә*:** - укучының классик әдипләрнең тормыш һәм иҗат юлларының төп фактларын белүе; ***бәяләү өлкәсендә*:** - милли әдәбияттагы рухи-әхлакый кыйммәтләрне күңелдән уздырып кабул итәргә өйрәтү; ***эстетик яктан*:** әдәби әсәрнең образлы табигате хакында гомуми мәгълүматый күзаллау булдыру, аның эстетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;	- баланың үз эшчәнлеген һәм әйләнә-тирәдәге тормышны мөстәкыйль бәяли белүенә, мөстәкыйль карарлар кабул итә һәм аларны җиренә җиткереп үти алуына ирешү; төрле чыганаклар белән эшләргә, аларны табарга, мөстәкыйль рәвештә кулланырга, төркемләргә, чагыштырырга, анализларга һәм бәяләргә өйрәтү.

	Х.Туфан	**тикшеренү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: әдәби әсәрне сюжет–композиция, образлар бирелеше, тел–стиль ягыннан анализларга; тулы текстны анализларга; төрле әсәрләрнең проблемаларын яки темаларын чагыштырырга, үзенчәлекләрен билгеләргә; әсәрләрне үзара чагыштырырга, уртак һәм аермалы якларны таба белергә; язучыларның иҗатларын, әсәрләрен чагыштырып бәяли белергә.	Әдипнең тормыш юлын, шәхес буларак үзенчәлекле сыйфатларын белү. Х. Туфанның тоткынлык чорындагы иҗат үзенчәлекләрен белү. Х.Туфанның кичерешләрен , татар шигъриятенә керткән яңалыгын белү. 60—70 нче елларда Х. Туфан иҗатының төп сыйфатларын белү. Авторның татар шигыре строфикасына керткән яңалыгын белү.	***Танып-белү өлкәсендә***: - аерым төр һәм жанрга караган әсәрләрне аңлап укый һәм кабул итә, эчтәлеген кабатлап (аерым очракларда текстны яттан) сөйли, кирәк чакта тексттан өзекләр китерә алуга ирешү; ***бәяләү өлкәсендә***: - милли әдәбияттагы рухи-әхлакый кыйммәтләрне күңелдән уздырып кабул итәргә өйрәтү; ***эстетик яктан***: әдәби әсәрнең образлы табигате хакында гомуми мәгълүматый күзаллау булдыру, аның эстетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;	- укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү;
	И.Юзеев	**тикшеренү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: әдәби әсәрне сюжет–композиция, образлар бирелеше, тел–стиль ягыннан анализларга; үзенчәлекләрен билгеләргә;	Әдип иҗаты турында гомуми мәгълүматларны белү. Шагыйрь һәм драматург буларак иҗат эшчәнлеген күзаллау. Поэма, баллада, шигъри трагедияләре турында	***Танып-белү өлкәсендә***: - аерым төр һәм жанрга караган әсәрләрне аңлап укый һәм кабул итә, эчтәлеген кабатлап (аерым очракларда текстны яттан) сөйли, кирәк чакта тексттан өзекләр китерә	- укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү;

		әсәрләрне үзара чагыштырырга, уртак һәм аермалы якларны таба белергә; язучыларның иҗатларын, әсәрләрен чагыштырып уртак һәм аермалы якларын аңлата, бәяли белергә.	мәгълүматлы булу.	алуга ирешү; ***бәяләү өлкәсендә***: - автор позициясен ачыклый алу һәм аңа үз мөнәсәбәтеңне булдыру күнекмәсен формалаштыру. ***эстетик яктан***: әдәби әсәрнең образлы табигате хакында гомуми мәгълүматый күзаллау булдыру, аның эстетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;	
	А.Гыйләҗев	**тикшеренү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: әдәби әсәрне сюжет–композиция, образлар бирелеше, тел–стиль ягыннан анализларга; тулы текстны анализларга; төрле әсәрләрнең проблемаларын яки темаларын чагыштырырга, үзенчәлекләрен билгеләргә; әсәрләрне үзара чагыштырырга, уртак һәм аермалы якларны таба белергә; язучыларның	Әдипнең тормыш юлын, шәхес буларак үзенчәлекле сыйфатларын белү. Тоталитар системаның шәхесне изүен, физик һәм мораль яктан мәсхәрәләвен, таптавын әдәби әсәрләр мисалында аңлата белү.	***Танып-белү өлкәсендә***: - укыган әдәби әсәрнең эчтәлеген, темасын, проблемасын, идеясен билгели, геройларын һәм әдәби дөньясын бәяли алуына, аның нинди төр һәм жанрга каравын аеруына ирешү; ***бәяләү өлкәсендә***: - әдәби әсәрләргә шәхси мөнәсәбәт һәм бәя булдыру; ***эстетик яктан***: - баланың әдәби текстны эстетик бөтенлекле, шул ук вакытта әдәби һәм тел-сурәтләү	- укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү;

		иҗатларын, әсәрләрен чагыштырып уртак һәм аермалы якларын аңлата, бәяли белергә.		алымнарының, образлылыкның үзенчәлекләрен һәм әһәмиятен аңлап бәяли белүенә ирешү; - рус һәм татар телендәге әдәби әсәрләрне чагыштырып бәяләргә, геройларның, әхлакый идеалларның охшаш һәм аермалы якларын билгеләргә өйрәтү.	
	Н. Фәттах	**тикшеренү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: әдәби әсәрне сюжет–композиция, образлар бирелеше, тел–стиль ягыннан анализларга; тулы текстны анализларга; төрле әсәрләрнең проблемаларын яки темаларын чагыштырырга, үзенчәлекләрен билгеләргә; аңлата, бәяли белергә.	Язучының тәрҗемәи хәле турында белү, иҗаты буенча гомуми күзаллау булу. Әсәрнең эчтәлеген белү, аның тарихи роман булуын исбатлый алу. Төп образлары, сюжет үстерелеше, характерлар-ның ачылу дәрәҗәсе ягыннан үзенчәлекләрен күрсәтә алу**.** ӘТ - Тарихи роман, тарихилык принцибы.	***Танып-белү өлкәсендә***: - әдәби текстның мәгънәви өлешләрен аерып чыгарып, укыган буенча тезислар һәм план төзү, геройларга характеристика бирү,сюжет, композиция үзенчәлекләрен, махсус сурәтләү чараларының ролен билгеләү күнекмәсе булдыру; ***бәяләү өлкәсендә***: - автор позициясен ачыклый алу һәм аңа үз мөнәсәбәтеңне булдыру күнекмәсен формалаштыру. ***эстетик яктан***: - баланың әдәби текстны	- укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү;

				эстетик бөтенлекле, шул ук вакытта әдәби һәм тел-сурәтләү алымнарының, образлылыкның үзенчәлекләрен һәм әһәмиятен аңлап бәяли белүенә ирешү;	
	Т.Миңнуллин	**тикшеренү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: әдәби әсәрне сюжет–композиция, образлар бирелеше, тел–стиль ягыннан анализларга; тулы текстны анализларга; төрле әсәрләрнең проблемаларын яки темаларын чагыштырырга, үзенчәлекләрен билгеләргә;	Язучының биографиясен һәм иҗатын белә. Т.Миңнуллин әсәрләрендә яшәешнең әхлакый һәм фәлсәфи мәсьәләләре күтәрелүен, буыннар арасындагы рухи бәйләнешнең югалу куркынычын хәбәр итеп чаң сугылуын, киләчәгебез турында борчылуын төрле нюансларда сәнгатьчә сурәтләнүен, шулар аша әдип шәхесен, аның кешелек сыйфатларын, талантын танып-белү.	***Танып-белү өлкәсендә***: - укыган әдәби әсәрнең эчтәлеген, темасын, проблемасын, идеясен билгели, геройларын һәм әдәби дөньясын бәяли алуына, аның нинди төр һәм жанрга каравын аеруына ирешү; ***бәяләү өлкәсендә***: - автор позициясен ачыклый алу һәм аңа үз мөнәсәбәтеңне булдыру күнекмәсен формалаштыру. ***эстетик яктан***: әдәби әсәрнең образлы табигате хакында гомуми мәгълүматый күзаллау булдыру, аның эстетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;	- укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү;

	Хәзерге әдәбият.	**эзләнү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белергә; әдәби әсәргә, аның өлешләренә, язучы иҗатына карата аңлатмалар, бәя бирергә.	Яңа тема һәм идеяләр калкып чыгуын, аерым жанрларның активлашуын, аерым жанр чикләрен киңәйтергә һәм төрләндерергә омтылулар турында күзаллау булдыру	***Танып-белү өлкәсендә***: - укучының классик әдипләрнең тормыш һәм иҗат юлларының төп фактларын белүе; укыган буенча тезислар һәм план төзү, геройларга характеристика бирү,сюжет, композиция үзенчәлекләрен, махсус сурәтләү чараларының ролен билгеләү күнекмәсе булдыру; ***бәяләү өлкәсендә***: - әдәби әсәрләргә шәхси мөнәсәбәт һәм бәя булдыру; ***эстетик яктан***: әдәби әсәрнең образлы табигате хакында гомуми мәгълүматый күзаллау булдыру, аның эстетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;	- укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү;
	З.Хәким	**тикшеренү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: әдәби әсәрне сюжет–композиция, образлар бирелеше, тел–стиль ягыннан анализларга; әсәрләрне үзара	Хәзерге драматургиядә әхлак проблемаларына игътибарның артуын, татар халкының рухи сәламәтлеге мәсьәләләре чагылуын, шәхес һәм җәмгыятьнең үзара	***Танып-белү өлкәсендә***: - укыган әдәби әсәрнең эчтәлеген, темасын, проблемасын, идеясен билгели, геройларын һәм әдәби дөньясын бәяли алуына, аның нинди төр һәм жанрга каравын аеруына	- укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү;

		чагыштырырга, уртак һәм аермалы якларны таба белергә; язучыларның иҗатларын, әсәрләрен чагыштырып уртак һәм аермалы якларын аңлата, бәяли белергә.	мөнәсәбәтен төрле вариантларда сурәтләнүне, җәмгыятьнең бүгенге төзелешендә шәхес үсешенә мөмкинлекләр булмауны торган саен кыюрак күрсәтә башлауны З. Хәким пьесаларына нигезләнеп аңлата белү.	ирешү; ***бәяләү өлкәсендә*:** - әдәби әсәрләргә шәхси мөнәсәбәт һәм бәя булдыру; ***эстетик яктан*:** - баланың әдәби текстны эстетик бөтенлекле, шул ук вакытта әдәби һәм тел-сурәтләү алымнарының, образлылыкның үзенчәлекләрен һәм әһәмиятен аңлап бәяли белүенә ирешү;	
	Ф.Садриев	**рецептив эшчәнлек күнекмәләре булдырырга**: әдәби текстны укый һәм эчтәлеген кабатлап сөйли, аңлата алырга, язучының тормыш юлы, иҗаты турында сөйләргә;әдәби әсәрнең төрен, жанрын билгеләргә һәм фикерне исбатларга.	Әдипнең тормыш юлын, шәхес буларак үзенчәлекле сыйфатларын белү.	***Танып-белү өлкәсендә*:** - укыган әдәби әсәрнең эчтәлеген, темасын, проблемасын, идеясен билгели, геройларын һәм әдәби дөньясын бәяли алуына, аның нинди төр һәм жанрга каравын аеруына ирешү; ***бәяләү өлкәсендә*:** - автор позициясен ачыклый алу һәм аңа үз мөнәсәбәтеңне булдыру күнекмәсен формалаштыру. ***эстетик яктан*:** әдәби әсәрнең образлы табигате	- укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү;

				хакында гомуми мәгълүматый күзаллау булдыру, аның эстетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;	
	Зөлфәт	**тикшеренү эшчәнлеге күнекмәләре булдырырга**: әдәби әсәрне сюжет–композиция, образлар бирелеше, тел–стиль ягыннан анализларга; тулы текстны анализларга; төрле әсәрләрнең проблемаларын яки темаларын чагыштырырга, үзенчәлекләрен билгеләргә; әсәрләрне үзара чагыштырырга, уртак һәм аермалы якларны таба белергә; язучыларның иҗатларын, әсәрләрен чагыштырып уртак һәм аермалы якларын аңлата, бәяли белергә.	Җәмгыятьтәге кискен үзгәрешләрнең әдәбиятта чагылуын аңлата белү. Әсәрләрдә милли бәйсезлек һәм мөстәкыйльлеккә омтылу авазлары, милләтебез тарихына игътибарның артуын, тарихи һәм табигатьне саклау темаларының активлашуын күзаллау. Бүгенге әдәбиятта шәхес концепциясенең үзенчәлекләрен күрә белү	***Танып-белү өлкәсендә***: - укыган әдәби әсәрнең эчтәлеген, темасын, проблемасын, идеясен билгели, геройларын һәм әдәби дөньясын бәяли алуына, аның нинди төр һәм жанрга каравын аеруына ирешү; ***бәяләү өлкәсендә***: - әдәби әсәрләргә шәхси мөнәсәбәт һәм бәя булдыру; ***эстетик яктан***: - баланың әдәби текстны эстетик бөтенлекле, шул ук вакытта әдәби һәм тел-сурәтләү алымнарының, образлылыкның үзенчәлекләрен һәм әһәмиятен аңлап бәяли белүенә ирешү;	- укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү;

Укыту предметы программасының эчтәлеге 9 нчы сыйныф

Бүлек исеме	**Кыскача эчтәлек**	**Тәрбия программасының “Мәктәп дәресе” модуле**	**сәг. саны**
Сәнгать төре буларак әдәбият	Сәнгать төрләре һәм әдәбият. Әдәбиятның башка сәнгать төрләре арасында урыны. Сүз сәнгатендә тормыш моделен төзү үзенчәлекләре. Тормышны һәм кешенең бай рухи дөньясын танып белүгә хезмәт итүе. Әдәбиятның әхлакый һәм эстетик яктан кешегә йогынтысы. Сүз сәнгате. Эстетик идеал.	педагогик хезмәткәр белән аның укучылары арасында ышанычлы мөнәсәбәтләр урнаштыру, укучыларның педагогик хезмәткәрләрнең таләпләрен һәм үтенечләрен уңай кабул итүгә, аларның игътибарын дәрестә тикшерелә торган мәгълүматка җәлеп итүгә, аларның танып-белү эшчәнлеген активлаштыруга ярдәм итә. ; укучыларның дәрестә гомуми кабул ителгән тәртип нормаларын, өлкән (педагогик хезмәткәрләр) һәм яшьтәшләре (укучылар) белән аралашу кагыйдәләрен, уку дисциплинасы һәм үз-үзеңне оештыру принципларын үтәргә өндәү	
Әдәбиятның барлыкка килүе һәм үсеше	Гомумтөрки мәдәният һәм әдәбият. Ислам мәдәнияте. Мәдәни һәм әдәби күренеш буларак суфичылык. Болгар, Алтын Урда, Казан ханлыгы, Торгынлык чоры мәдәнияте, әдәбияты (16 гасырның 2 нче яртысыннан 19 нчы гасырның 2 нче яртысына кадәр) турында мәгълүмат бирү. Әлеге чорлар әдәбиятында төп тема-мотивлар, романтик сурәтлелек, аның билгеләре. Әсәрләрнең Коръән тәгълиматы белән сугарылуы. Дөньяви мотивларның урыны. Әдәбият тарихы. Әдәбиятның чорларга бүленеше, үсеш баскычлары. Урта гасырлар романтизмы. Дини әдәбият, дөньяви әдәбият. Әдәби жанрлар.	укучыларның игътибарын дәресләрдә өйрәнелә торган күренешләрнең кыйммәтле аспектына җәлеп итү, аларның дәрестә бирелә торган социаль әһәмияткә ия мәгълүмат белән эшләвен оештыру – аның турында фикер алышуны башлап җибәрү, укучыларның фикерләре, аңа карата үз карашларын булдыру.	
XIX гасыр татар әдәбияты.	Татарларда мәгърифәтчелек хәрәкәте. Аңлы-белемле, мәгърифәтле шәхес концепциясе, аның бирелеш үзенчәлекләре. Сүз сәнгатендә яңа төр һәм жанрларның аерымлануы. Бу чор әдәбиятында төп тема һәм мотивлар буларак аң-белем, мәгърифәт, әхлак, тәрбия. Татар милләтенең уяныргa, үсәргә тиешлеге, хатын-кыз язмышы, алдынгы, бигрәк тә рус мәдәниятенә йөз тоту кебек мәсьәләләрнең көнүзәктә торуы. Әсәрләрдә төп конфликт буларак искелек һәм яңалык көрәше.	укучыларга хезмәттәшлек һәм үзара ярдәм итү буенча социаль әһәмиятле тәҗрибә бирә торган, өлгермәүче сыйныфташлары өстендә мотивацияле һәм эрудицияле укучылар шефлыгын оештыру	

З.Бигиевнең	«Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә» романы (өзекләр). Детективлыкка нигезләнгән сюжеты. Матди һәм рухи байлыкка бәйле туган конфликт. Төп образлар, аларның эш-гамәле. Аерым геройлар фаҗигасенең сәбәпләре. Әдәби процесс (барыш); чор әдәбияты. Әдәбиятта традицияләр һәм яңачалык.	бу укучыларга теоретик проблеманы мөстәкыйль чишү, үз идеяләрен Формалаштыру һәм рәсмиләштерү күнекмәләрен, башка тикшеренүчеләр эшендә рәсмиләштерелгән башка идеяләргә карата ихтирамлы мөнәсәбәт күнекмәләрен, аудитория алдында халык алдында чыгыш ясау, аргументлау һәм үз карашларын яклау күнекмәләрен алу мөмкинлеге бирәчәк. ; укучыларның игътибарын дәресләрдә өйрәнелә торган күренешләрнең кыйммәтле аспектына җәлеп итү, аларның дәрестә бирелә торган социаль әһәмияткә ия мәгълүмат белән эшләвен оештыру – аның турында фикер алышуны башлап җибәрү, укучыларның фикерләре, аңа карата үз карашларын булдыру.; укучыларга җаваплы, гражданлык үз-үзен тотышы, кешелеклелек һәм мәрхәмәтлелек мисалларын күрсәтү аша уку-укыту предметын карап тоту өчен тәрбия мөмкинлекләреннән файдалану	
XX гасыр башында сүз сәнгате	XX гасыр башында сүз сәнгатенең шәрык һәм рус-Европа әдәби-фәлсәфи, мәдәни казанышларын үзләштерүе. Милләт проблемасының үзәккә куелуы, язучыларның әхлакый, фәлсәфи һәм әдәби-эстетик эзләнүләре, тәҗрибәләре. Әдәбиятта яңа юнәлешләр һәм агымнар барлыкка килү. Яңа тип геройлар мәйданга чыгу.	укучыларның игътибарын дәресләрдә өйрәнелә торган күренешләрнең кыйммәтле аспектына җәлеп итү, аларның дәрестә бирелә торган социаль әһәмияткә ия мәгълүмат белән эшләвен оештыру – аның турында фикер алышуны башлап җибәрү, укучыларның фикерләре, аңа карата үз карашларын булдыру.; укучыларга җаваплы, гражданлык үз-үзен тотышы, кешелеклелек һәм мәрхәмәтлелек мисалларын күрсәтү аша, уку өчен тиешле текстлар, мәсьәләләрне хәл итү өчен бурычлар, проблемалы ситуацияләр аша уку предметын карап тотуның тәрбия мөмкинлекләреннән файдалану	
Ф.Әмирхан	Ф.Әмирханның «Хәят» повесте. Хатын-кыз азатлыгы, шәхес иреге, мәхәббәт мәсьәләләренең үзәккә куелуы. Дин кануннарына нигезләнгән милли тормышның русча яшәү үрнәге белән каршылыкка керүе. Хәят образы, аның рухи кичерешләрен ачуда әдипнең осталыгы, алым-чаралар муллыгы. Портрет һәм пейзажның әдәби-эстетик функциясе. Эпик төр. Повесть. Образлылык. Кеше образлары: төп	укучыларга җаваплы, гражданлык үз-үзен тотышы, кешелеклелек һәм мәрхәмәтлелек мисалларын күрсәтү аша, уку өчен тиешле текстлар, мәсьәләләрне хәл итү өчен бурычлар, проблемалы ситуацияләр аша уку предметын карап тотуның тәрбия мөмкинлекләреннән файдалану	

	герой, ярдәмче герой, катнашучы геройлар, җыелма образлар. Пейзаж, портрет. Психологизм.		
Г.Камал	Г.Камалның «Банкрот» комедиясе. Ялган банкротлыкка чыгу вакыйгасының реаль җирлеге. Комедиячел конфликт. Сираҗетдин образы. Әсәрдә көлү алымнары. Шул чор татар җәмгыятендәге кимчелекле якларның усал тәнкыйтьләнүе. Әсәрдә күтәрелгән мәсьәләләрнең заманчалыгы. Г.Камал әсәренең Н.А.Островскийның “Үз кешеләр – килешербез” комедиясе белән охшашлыгы. Драматургия жанрлары. Комедия. Автор идеалы. Язучы стиле.	педагогик хезмәткәр белән аның укучылары арасында ышанычлы мөнәсәбәтләр урнаштыру, укучыларның педагогик хезмәткәрләрнең таләпләрен һәм үтенечләрен уңай кабул итүгә, аларның игътибарын дәрестә тикшерелә торган мәгълүматка җәлеп итүгә, аларның танып-белү эшчәнлеген активлаштыруга ярдәм итә. ; укучыларның дәрестә гомуми кабул ителгән тәртип нормаларын, өлкән (педагогик хезмәткәрләр) һәм яшьтәшләре (укучылар) белән аралашу кагыйдәләрен, уку дисциплинасы һәм үз-үзеңне оештыру принципларын үтәргә өндәү	
1917 – 1940 еллар әдәбияты	Әлеге дәвердә татар әдәбиятының берничә этап аша үтүе. Чорга кыскача күзәтү. Иҗтимагый-тарихи, социаль-мәдәни шартлар. Әдәбиятта сыйфат үзгәреше, аңа идеология тәэсире. Әдәбиятта тарихи-иҗтимагый вакыйгаларның сурәтләнеше.	укучыларның игътибарын дәресләрдә өйрәнелә торган күренешләрнең кыйммәтле аспектына җәлеп итү, аларның дәрестә бирелә торган социаль әһәмияткә ия мәгълүмат белән эшләвен оештыру – аның турында фикер алышуны башлап җибәрү, укучыларның фикерләре, аңа карата үз карашларын булдыру	
М.Галәү	М.Галәүнең «Мөһаҗирләр» романы (өзекләр). Романда 19 йөз ахыры татар тормышы сурәтләнү. Ил-халык тормышының бер гаилә эчендәге каршылыклар рәвешендә сурәтләнүе. Әсәрдә татарларның яшәү рәвеше, сыйфат-билгеләре чагылыш табу. Төрле социаль катлаулар тормышы. Халыкның властька, дин әһелләренә мөнәсәбәте. Әсәрдәге төп образлар, аларның характер сыйфатлары. Татар җәмгыятендә хатын-кызның урыны, роле. Саҗидә образы. Эпик төрнең бер жанры буларак роман. Әдәби әсәрдә урын һәм вакыт (хронотоп).	бу укучыларга теоретик проблеманы мөстәкыйль чишү, үз идеяләрен Формалаштыру һәм рәсмиләштерү күнекмәләрен, башка тикшеренүчеләр эшендә рәсмиләштерелгән башка идеяләргә карата ихтирамлы мөнәсәбәт күнекмәләрен, аудитория алдында халык алдында чыгыш ясау, аргументлау һәм үз карашларын яклау күнекмәләрен алу мөмкинлеге бирәчәк. ; укучыларның игътибарын дәресләрдә өйрәнелә торган күренешләрнең кыйммәтле аспектына җәлеп итү, аларның дәрестә бирелә торган социаль әһәмияткә ия мәгълүмат белән эшләвен оештыру – аның турында фикер алышуны башлап җибәрү, укучыларның фикерләре, аңа карата үз карашларын булдыру.; укучыларга җаваплы, гражданлык үз-үзен тотышы, кешелеклелек һәм мәрхәмәтлелек мисалларын күрсәтү аша уку-укыту предметын карап тоту өчен тәрбия мөмкинлекләреннән файдалану	
Бөек Ватан сугышы еллары әдәбияты	Бөек Ватан сугышы елларында татар әдәбияты. Лирика һәм публицистиканың алга чыгуы. Кече жанрларның активлашуы. Төп тема-мотивлар, проблемалар. Сугыш чынбарлыгы һәм аны сурәтләү үзенчәлекләре.		

Г.Кутуй	Г.Кутуйның «Сагыну» нәсере. Лирик герой кичерешләренең чагылу үзенчәлеге. Сурәт чараларының әдәби функциясе. Символ, деталь. Әдәби алымнар: кабатлау, янәшәлек, каршы кую, үткәнгә әйләнеп кайту (ретроспекция).	педагогик хезмәткәр белән аның укучылары арасында ышанычлы мөнәсәбәтләр урнаштыру, укучыларның педагогик хезмәткәрләрнең таләпләрен һәм үтенечләрен уңай кабул итүгә, аларның игътибарын дәрестә тикшерелә торган мәгълүматка җәлеп итүгә, аларның танып-белү эшчәнлеген активлаштыруга ярдәм итә. ; укучыларның дәрестә гомуми кабул ителгән тәртип нормаларын, өлкән (педагогик хезмәткәрләр) һәм яшьтәшләре (укучылар) белән аралашу кагыйдәләрен, уку дисциплинасы һәм үз-үзеңне оештыру принципларын үтәргә өндәү укучыларның игътибарын дәресләрдә өйрәнелә торган күренешләрнең кыйммәтле аспектына җәлеп итү, аларның дәрестә бирелә торган социаль әһәмияткә ия мәгълүмат белән эшләвен оештыру – аның турында фикер алышуны башлап җибәрү, укучыларның фикерләре, аңа карата үз карашларын булдыру укучыларга җаваплы, гражданлык үз-үзен тотышы, кешелеклелек һәм мәрхәмәтлелек мисалларын күрсәтү аша, уку өчен тиешле текстлар, мәсьәләләрне хәл итү өчен бурычлар, проблемалы ситуацияләр аша уку предметын карап тотуның тәрбия мөмкинлекләреннән файдалану	
Муса Җәлил	Муса Җәлилнең «Моабит дәфтәрләре»ннән: «Җырларым», «Кошчык», «Тик булса иде ирек», «Ышанма», «Катыйльгә», «Бер үгет» шигырьләре. Тормыш юлы, батырлыгы һәм иҗаты. Шагыйрь иҗатының чорларга бүленеше. Тоткынлык чоры иҗатының үзенчәлекләре: коллыктан котылу чарасы буларак үлем, аның үлемсезлеккә илтүе; Ватанга бирелгәнлекне, тугрылыкны раслау; дошманга нәфрәтнең чагылышы һ.б. Шигырьләренең сәнгатьчә эшләнеше: кабатлау, эпитет, метафора, антитеза, риторик эндәшләрнең хис дәрәҗәсен арттыруга хезмәт итүе. Традицион символик образларның яңа төсмерләргә баюы. Шагыйрь иҗатын, көрәшен чагылдырган әдәби һәм фәнни хезмәтләр.		
Ә.Еники	Ә.Еникинең «Кем җырлады?» хикәясендә сугыш фаҗигасе чагылышы. Яралы лейтенантның яшәү-үлем халәтендәге кичерешләренең туган як, туган җир, ата-ана, сөйгән кеше якынлыгын калкытып куюы, аларның яшәеш мәгънәсе булуын ачуы. “Бала” хикәясендә яшь солдат Зарифның күңел кичерешләре, рухи батырлыгы сурәтләнү. “Ана белән кыз” хикәясендә сугыш шартларында яшәгән кешеләрнең күңел халәтен, сабырлык-түземлеген, өмет хисен әдәби детальләр, сурәт чаралары аша укучыга җиткерү . Әсәрнең эчтәлек һәм формасы. Эчтәлек: вакыйга, күренеш, яшерен эчтәлек, контекст. Композиция: тышкы һәм эчке корылыш.		
Сугыштан соңгы һәм 1960-80 нче еллар әдәбияты	XX гасырның икенче яртысында татар әдәбиятының милли нигезләргә кайтуы. Әлеге чорда яңа жанрлар, тема-мотивлар, әдәби формалар барлыкка килү. Әдәбиятның яңалыкка омтылышы: яңа иҗади агымнарга, жанр формаларына, темаларга мөрәҗәгать итү, әдәби герой мәсьәләсендә эзләнүләр. Азатлык, шәхес иреге, фикер хөрлеге мәсьәләләренең куелышы.	укучыларның игътибарын дәресләрдә өйрәнелә торган күренешләрнең кыйммәтле аспектына җәлеп итү, аларның дәрестә бирелә торган социаль әһәмияткә ия мәгълүмат белән эшләвен оештыру – аның турында фикер алышуны башлап җибәрү, укучыларның фикерләре, аңа карата үз карашларын булдыру.; укучыларга җаваплы,	

Х.Туфан	Х.Туфанның «Кайсыгызның кулы җылы», «Киек казлар» шигырьләре. Иҗатының чорларга бүленеше. Тоткынлык чоры иҗатына караган шигырьләрендә кешегә хас хис-кичерешләрнең төрлелеге. Сагыш, сагыну, тормыш гаделсезлегенә ачынуның алгы планга чыгуы. Лирик герой күңелендәге өмет-ышанычның киләчәк матурлыгы булып ачылуы. Сурәт чаралары муллыгы. Лирик жанрлар: күңел лирикасы, фәлсәфи лирика. Лирик герой, лирик “мин”, автор образы, автор позициясе. Ритм һәм рифма, тезмә, строфа.	гражданлык үз-үзен тотышы, кешелеклелек һәм мәрхәмәтлелек мисалларын күрсәтү аша, уку өчен тиешле текстлар, мәсьәләләрне хәл итү өчен бурычлар, проблемалы ситуацияләр аша уку предметын карап тотуның тәрбия мөмкинлекләреннән файдалану	
И.Юзеев	И.Юзеевнең “Сагышлы мирас”, “Гасыр кичкән чакта”, “Без”, “Калдыр, аккош, каурыеңны” шигырьләре. Шагыйрьнең романтик шигърият вәкиле булып танылуы. Лирик героеның төрле төсмерләрдә чагылыш табуы: яшьлеген, аның серле таңнарын сагынучы; ашкын хисле, көчле рухлы шәхес; мәхәббәт утында янучы гашыйк һ.б. Әдипнең туган җир, тел, ата-ана, әхлакый кыйммәтләр сакланышы, Җир, Галәм язмышы кебек мәсьәләләргә актив мөрәҗәгать итүе. “Өчәү чыктык ерак юлга” поэмасында чор-заман мәсьәләләрнең өч герой язмышы аша сурәтләнеше. Символик образларның, әдәби детальләрнең автор идеясен ачудагы роле. Әсәрдә сурәтләнгән дөнья. Тел–стиль чаралары (лексик, стилистик, фонетик чаралар һәм троплар)	бу укучыларга теоретик проблеманы мөстәкыйль чишү, үз идеяләрен Формалаштыру һәм рәсмиләштерү күнекмәләрен, башка тикшеренүчеләр эшендә рәсмиләштерелгән башка идеяләргә карата ихтирамлы мөнәсәбәт күнекмәләрен, аудитория алдында халык алдында чыгыш ясау, аргументлау һәм үз карашларын яклау күнекмәләрен алу мөмкинлеге бирәчәк. ; укучыларның игътибарын дәресләрдә өйрәнелә торган күренешләрнең кыйммәтле аспектына җәлеп итү, аларның дәрестә бирелә торган социаль әһәмияткә ия мәгълүмат белән эшләвен оештыру – аның турында фикер алышуны башлап җибәрү, укучыларның фикерләре, аңа карата үз карашларын булдыру.; укучыларга җаваплы, гражданлык үз-үзен тотышы, кешелеклелек һәм мәрхәмәтлелек мисалларын күрсәтү аша уку-укыту предметын карап тоту өчен тәрбия мөмкинлекләреннән файдалану	
А.Гыйләҗев	А.Гыйләҗевның «Җомга көн, кич белән» повесте. Әдипнең кырыс реализмга нигезләнеп язуы. Әсәрдә әхлак тәрбиясе, ата-ана каршындагы бурыч, намус җаваплылыгы кебек төшенчәләрнең гыйбрәтле вакыйга-күренешләрдә чагылышы. Бибинур карчык образы: изгелеге, көчле рухы, милли характер булып ачылуы. Корбанчылык идеясенең чагылышы. Әсәрдә символик образларның, әдәби детальләрнең роле. Әсәр исеменә салынган тирән мәгънә. Тема, проблема, идея, пафос. Текст: эпиграф, башлам (пролог), бетем (эпилог). Чәчмә сөйләм үзенчәлекләре.		
Н. Фәттах	Н. Фәттахның «Итил суы ака торур» романы (өзекләр). Әсәрдә борынгы бабаларыбыз – болгарлар тормышының, гореф-гадәтләренең мавыктыргыч,		

	гыйбрәтле вакыйгаларда сурәтләнеше. Романда тарихи дөреслек һәм автор уйланмасы. Төп образлары, аларның эш-гамәлендә ачылган характер сыйфатлары. Ител образы. Персонаж, характер, тип. “Эзоп теле”.		
Т.Миңнуллин	Т.Миңнуллинның «Кульяулык» музыкаль драмасы. Әсәрнең сюжет-композициясе, конфликтүзенчәлеге. Татармилләтенәхасбулгангореф-гадәтләрләрнеңонытылабаруына борчылу идеясе. “Бәхет”төшенчәсен аңлау-аңлату. Кульяулык образына, җырга салынган мәгънә. Автор позициясе. Музыкаль драма. Автор образы, автор позициясе.	укучыларның игътибарын дәресләрдә өйрәнелә торган күренешләрнең кыйммәтле аспектына җәлеп итү, аларның дәрестә бирелә торган социаль әһәмияткә ия мәгълүмат белән эшләвен оештыру – аның турында фикер алышуны башлап җибәрү, укучыларның фикерләре, аңа карата үз карашларын булдыру.; укучыларга җаваплы, гражданлык үз-үзен тотышы, кешелеклелек һәм мәрхәмәтлелек мисалларын күрсәтү аша, уку өчен тиешле текстлар, мәсьәләләрне хәл итү өчен бурычлар, проблемалы ситуацияләр аша уку предметын карап тотуның тәрбия мөмкинлекләреннән файдалану укучыларга җаваплы, гражданлык үз-үзен тотышы, кешелеклелек һәм мәрхәмәтлелек мисалларын күрсәтү аша, уку өчен тиешле текстлар, мәсьәләләрне хәл итү өчен бурычлар, проблемалы ситуацияләр аша уку предметын карап тотуның тәрбия мөмкинлекләреннән файдалану	
Хәзерге әдәбият.	XX-XXI гасырлар чигендә татар әдәбиятында сыйфат үзгәрешләре, эзләнүләрнең “яңа дулкын” булып күтәрелүе. Совет һәм постсовет заманына тәнкыйди бәя биргән, шәхес һәм җәмгыять каршылыгын чагылдырган, ил тарихындагы олы этапларның, аерым шәхесләрнең сурәтен тудырган әсәрләр язылу. Психологик башлангычның алга чыгуы аша шәхес тормышы, эчке дөньясының тарихи–иҗтимагый чынбарлыктан өстен булуын раслау. Дөнья әдәбиятының барышы. Татар, рус һәм чит ил әдәбиятлары арасында күптөрле бәйләнешләр. Мәңгелек темалар һәм образлар.		
З.Хәким	З.Хәкимнең “Телсез күке” драмасында ретроспектив алым ярдәмендә халык тормышының киң понарамасын чагылдыру. Милләт язмышының вакыйгаларны иңләп үтүе. Ата-баба телен белү, җыр-моңын өйрәнүнең чикләрне белми торган изге төшенчә буларак ачылуы. Шәхес һәм система каршылыгына нигезләнгән конфликт, аның чишелеше. Зариф һәм Зыятдин образлары. Татар җыр-моңының символик образ буларак туган җир матурлыгын, халыкның фаҗигале язмышын, теләк-өметен чагылдыруы. Драма жанры һәм жанр формалары.		
Ф.Садриев	Ф.Садриевның «Таң җиле» романы (өзекләр). Кырыс чынбарлыкның романтик алымнар аша сурәтләнүе. Көнкүреш вакыйгасының илкүләм әһәмиятле иҗтимагый, социаль-мәдәни, әхлакый мәсьәләләргә барып тоташуы. Романда совет җәмгыятенең кискен	бу укучыларга теоретик проблеманы мөстәкыйль чишү, үз идеяләрен Формалаштыру һәм рәсмиләштерү күнекмәләрен, башка тикшеренүчеләр эшендә рәсмиләштерелгән башка идеяләргә карата ихтирамлы мөнәсәбәт	

<table>
<tr><td></td><td>тәнкыйтьләнүе. Кеше һәм җәмгыять каршылыгы. Нуриасма образы: милли йөзе, характер сыйфатлары, яшәеш идеалы. Намусларына хыянәт иткән типлар. Чәчмә сөйләм үзенчәлекләре.</td><td rowspan="2">күнекмәләрен, аудитория алдында халык алдында чыгыш ясау, аргументлау һәм үз карашларын яклау күнекмәләрен алу мөмкинлеге бирәчәк. ; укучыларның игътибарын дәресләрдә өйрәнелә торган күренешләрнең кыйммәтле аспектына җәлеп итү, аларның дәрестә бирелә торган социаль әһәмияткә ия мәгълүмат белән эшләвен оештыру – аның турында фикер алышуны башлап җибәрү, укучыларның фикерләре, аңа карата үз карашларын булдыру.; укучыларга җаваплы, гражданлык үз-үзен тотышы, кешелеклелек һәм мәрхәмәтлелек мисалларын күрсәтү аша уку-укыту предметын карап тоту өчен тәрбия мөмкинлекләреннән файдалану</td><td></td></tr>
<tr><td>Зөлфәт</td><td>Зөлфәтнең «Тамыр көлләре», «Тойгыларда алтын яфрак шавы» шигырьләре. Шагыйрьнең классик традицияләренә йөз тотуы. Шигырьләренең халык язмышына бәйле публицистик яңгырашы. Заман сорауларын Кеше шәхесе, аның хис-кичерешләре аша чагылдыручы фәлсәфи-лирик шагыйрь булып танылуы. Иҗатында чичәнлек рухы.
Шигырь системалары турында мәгълүмат.</td><td></td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2"></td><td></td></tr>
</table>

Календарь-тематик план

№	Дәрес темасы	Укучылар эшчәнлеге	Дәрес саны	Дата	
				План	фактик
1	Сәнгать төре буларак әдәбият. Әдәбиятның барлыкка килүе һәм үсеше. Гомумтөрки әдәбият. М.Кашгарыйның «Диване лөгатет- төрк» китабы һәм Й.Баласагунлының «Котадгу белек» поэмасы. Бу әсәрләрнең төрки-татар язма әдәбиятына тәэсире.	Сүз сәнгатенең образлы асылын ачу. Сәнгать төрләре һәм әдәбият, әдәбиятның башка сәнгать төрләре арасында урыны, сүз сәнгатендә тормыш моделен төзү үзенчәлекләрен , әдәбиятның әхлакый һәм эстетик яктан кешегә йогынтысын ачыклау, проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү Гомумтөрки мәдәният һәм әдәбият, ислам мәдәнияте, мәдәни һәм әдәби күренеш буларак суфичылык турында төшенчә бирү. Болгар, Алтын Урда, Казан ханлыгы, Торгынлык чоры мәдәнияте, әдәбияты (16 гасырның 2 нче яртысыннан 19 нчы гасырның 2 нче яртысына кадәр) турында мәгълүмат бирә белү	1	6.09	
2	IX—XVI гасырларда татар әдәбияты. Болгар-Хәзәр, Алтын Урда, Казан ханлыгы чоры тарихына һәм мәдә-ниятенә күзәтү. Торгынлык чоры әдәбияты (XVI гасыр уртасы — XIX гасыр уртасы).	Болгар, Алтын Урда, Казан ханлыгы турында мәгълүмат бирә белү Торгынлык чоры мәдәнияте, әдәбияты (16 гасырның 2 нче яртысыннан 19 нчы гасырның 2 нче яртысына кадәр) турында мәгълүмат бирә белү	1	13.09	
3	XIX гасырның икенче яртысында татар әдәбияты. З. Бигиевнең тормыш юлы, иҗаты. «Меңнәр, яки Гүзәл кыз Хәдичә» романы.	Татарларда мәгърифәтчелек хәрәкәте нәтиҗәсендә сүз сәнгатендә яңа төр һәм жанрларның аерымлануын ачыклау. Бу чор әдәбиятында төп тема һәм мотивларны аерып чыгару, әсәрләрдә төп конфликт буларак искелек һәм яңалык көрәшен ачыклау. З.Бигиевнең тормыш юлы һәм иҗатының төп фактларын белү. «Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә» романыннан өзекләр өйрәнү	1	20.09	
4	З. Бигиевнең «Меңнәр, яки Гүзәл кыз Хәдичә» ро-манының сюжет- композициясе, проблематикасы һәм образлар системасы.	«Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә» романынан өзекләр өйрәнү, әдәби әсәрне әдәбият теориясеннән мәгълүматлар файдаланып анализлау. Детективлыкка нигезләнгән сюжетны ачыклау. Матди һәм рухи байлыкка бәйле туган конфликтны аерып чыгару. Төп образлар, аларның эш-гамәлен ачу. Аерым геройлар фаҗигасенең сәбәпләрен ачыклау. Әдәби процесс (барыш); чор әдәбиятында традицияләр һәм яңачалыкны ачыклау.	1	27.09	

5	XX гасыр башы татар әдәбияты. Ф. Әмирханның күпкырлы эшчәнлеге. «Хәят» повесте (1—2 бүлекчәдә вакыйгалар катламы).	XX гасыр башында сүз сәнгатендә шәрык һәм рус-Европа әдәби-фәлсәфи, мәдәни казанышларын йогынтысын , милләт проблемасының үзәккә куелуын, язучыларның әхлакый, фәлсәфи һәм әдәби-эстетик эзләнүләрен, тәҗрибәләрен ачыклау. Әдәбиятта барлыкка килгән яңа юнәлешләр һәм агымнарны белү Милли әдәбиятның иң билгеле язучысы Ф.Әмирханның тормыш юлы һәм иҗатының төп фактларын белү. «Хәят» повестен өйрәнә башлау.	1	4.10	
6	Ф. Әмирханның «Хәят» повесте — романтизм һәм реализм синтезы. образлар системасы.	«Хәят» повестен өйрәнү, әдәби әсәрнең аерым якларын элементларын җентекләп тикшерү һәм нәтиҗәләр чыгару. Хатын-кыз азатлыгы, шәхес иреге, мәхәббәт мәсьәләләренең үзәккә куелуын, дин кануннарына нигезләнгән милли тормышның русча яшәү үрнәге белән каршылыкка керүен ачыклау. Әсәргә анализ ясау. Хәят образы, аның рухи кичерешләрен ачуда әдипнең осталыгы, алым-чаралар муллыгы, портрет һәм пейзажның әдәби-эстетик функциясе. Эпик төр, повесть, образлылык, кеше образлары: төп герой, ярдәмче герой, катнашучы геройлар, җыелма образлар, пейзаж, портрет, психологизм төшенчәләрен ачу.	1	11.10	
7	Г. Камалның тормышы, иҗаты, шәхесе. «Банкрот» комедиясе	Милли әдәбиятның иң билгеле язучысы Г.Камалның тормыш юлы һәм иҗатының төп фактларын белү. «Банкрот» комедиясен өйрәнә башлау	1	18.10	
8	Г. Камалның «Банкрот» комедиясендә конфликт үзенчәлеге. Г. Камалның «Банкрот» һәм А. Островскийның «Свои люди — сочтёмся» комедияләрендә образлар бирелеше.	Банкрот» комедиясен өйрәнү, әдәби әсәрнең аерым якларын элементларын җентекләп тикшерү һәм нәтиҗәләр чыгару. Ялган банкротлыкка чыгу вакыйгасының реаль җирлеген ачу. Рольләргә бүлеп уку, геройларга характеристика бирү, автор позициясен ачыклау. Драма әсәренә анализ ясау үзенчәлекләрен белү. Комедиячел конфликт, әсәрдә көлү алымнары, шул чор татар җәмгыятендәге кимчелекле якларның усал тәнкыйтьләнүе, әсәрдә күтәрелгән мәсьәләләрнең заманчалыгын ачу. Г.Камал әсәренең Н.А.Островскийның “Үз кешеләр – килешербез” комедиясе белән чагыштыру.	1	25.10	

9	1917— 1940 еллар татар әдәбияты. М.Галәүнең тормыш юлы, иҗаты. «Мөһаҗирләр» романы.	Әлеге дәвердә татар әдәбиятын берничә этапка бүлү. Чорга кыскача күзәтү ясау. Иҗтимагый-тарихи, социаль-мәдәни шартларны ачыклау. Әдәбиятта сыйфат үзгәреше, аңа идеология тәэсирен ачыклау Язучы Галәүнең тормыш юлы һәм иҗатының төп фактларын белү. «Мөһаҗирләр» романыннан өзекләр белән танышу. Романнан унтугызынчы йөз ахыры татар тормышы билгеләрен аерып чыгару.	1	8.11	
10	М. Галәүнең «Мөһаҗирләр» романы: вакыйгалар катламы, конфликт үзенчәлеге.	«Мөһаҗирләр» романыннан өзекләр белән танышу. Әдәби әсәрнең аерым якларын элементларын җентекләп тикшерү һәм нәтиҗәләр чыгару	1	15.11	
11	М. Галәүнең «Мөһаҗирләр» романында татар җәмгыятенә бәя. Образ- характерлар бирелеше. Идея- эстетик кыйммәте.	«Мөһаҗирләр» романыннан өзекләр белән танышу. Әсәрдәге төп образлар, аларның характер сыйфатларына бәяләмә туплау. Саҗидә образы аша татар җәмгыятендә хатын-кызның урыны, ролен билгеләү Эпик төрнең бер жанры буларак роман. Әдәби әсәрдә урын һәм вакыт (хронотоп). Төшенчәләр формалаштыру. Әдәби әсәрне әдәбият теориясеннән мәгълүматлар файдаланып анализлау	1	22.11	
12	БСҮ. Сочинение «Мөһаҗирләр» романында төрле социаль катлаулар тормышы чагылышы».	Әдәби телнең нормаларына нигезләнеп, кирәкле темага телдән һәм язмача бәйләнешле текст төзү күнекмәсенә ия булу	1	29.11	
13	Бөек Ватан сугышы еллары әдәбияты. Г. Кутуй — солдат һәм шәхес. «Сагыну» нәсере.	Бөек Ватан сугышы елларында татар әдәбиятына күзәтү ясау. Лирика һәм публицистиканың алга чыгу, кече жанрларның активлашу сәбәпләрен ачыклау. Төп тема-мотивлар, проблемалар, сугыш чынбарлыгы һәм аны сурәтләү үзенчәлекләрен барлау. «Сагыну» нәсерен өйрәнү. Әдәби әсәрне әдәбият теориясеннән мәгълүматлар файдаланып анализлау: лирик герой кичерешләренең чагылу үзенчәлеген, сурәт чараларының әдәби функциясен, символ, деталь, әдәби алымнар: кабатлау, янәшәлек, каршы кую, үткәнгә әйләнеп кайту төшенчәләрен ачыклау. Сәнгатьле уку күнекмәләре өстендә эш.	1	6.12	

14	М. Җәлилнең тормышы, көрәше, иҗаты. «Җырларым», «Кошчык», «Катыйльгә», «Бер үгет» шигырьләре. «Моабит дәфтәрләре »ндә тематик һәм жанр төрлелеге. «Тик булса иде ирек» һәм «Ышанма» шигырьләрендә лирик герой теләгенең чагылышы.	М.Җәлилнең тормыш юлы һәм иҗатының төп фактларын өйрәнү. Шагыйрь иҗатының чорларга бүленеше. Тоткынлык чоры иҗатының үзенчәлекләре: коллыктан котылу чарасы буларак үлем, аның үлемсезлеккә илтүе; Ватанга бирелгәнлекне, тугрылыкны раслау; дошманга нәфрәтнең чагылышы һ.б. «Җырларым» шигырен уку , анализлау. Моабит дәфтәрләре»ннән: «Кошчык», «Тик булса иде ирек», шигырьләрен өйрәнү, аерым өлешләрен яттан сөйләү. «Ышанма», «Катыйльгә» шигырьләрен уку , анализлау. Сәнгатьле уку күнекмәләре өстендә эш. «Бер үгет» шигыренең сәнгатьчә эшләнешен: кабатлау, эпитет, метафора, антитеза, риторик эндәшләрнең хис дәрәҗәсен арттыруга хезмәт итүен анализлау. Традицион символик образларның яңа төсмерләргә баюын тикшерү. Шагыйрь иҗатын, көрәшен чагылдырган әдәби һәм фәнни хезмәтләр белән танышу.	1	13.12	
15	М. Җәлил образының сәнгатьтә һәм әдәбиятта бирелеше. БСҮ.Сочинение «Муса Җәлил — патриот шагыйрь».	Шагыйрь иҗатын, көрәшен чагылдырган әдәби һәм фәнни хезмәтләр белән танышу Әдәби телнең нормаларына нигезләнеп, кирәкле темага телдән һәм язмача бәйләнешле текст төзү күнекмәсенә ия булу	1	20.12	
16	Ә. Еникинең тормышы, иҗаты. «Бала» хикәясендә бурыч һәм хис каршылыгы. ”Ана һәм кыз” хикәясендә кеше психологиясенең чагылышы.	Ә.Еникинең тормыш юлы һәм иҗатының төп фактларын өйрәнү.“Кем җырлады?” хикәясен уку, анализлау. “Ана белән кыз” хикәясен уку, әдәби әсәрнең аерым якларын элементларын җентекләп тикшерү һәм нәтиҗәләр чыгару.Әсәрнең эчтәлек һәм формасы. Эчтәлек: вакыйга, күренеш, яшерен эчтәлек, контекст. Композиция: тышкы һәм эчке корылыш. Төшенчәләр формалаштыру	1	27.12	
17	Ә. Еникинең «Кем җырлады?» хикәясендә сугыш фаҗигасе һәм аны чагылдыруда Җыр образы.	“Кем җырлады?” хикәясенең аерым өлешләрен яттан сөйләү. Сәнгатьле уку күнекмәләре өстендә эш.	1	10.01	
18	Сугыштан соңгы һәм 1960 — 1980 нче еллар татар әдәбияты.	Сугыштан соңгы һәм 1960-80 нче еллар әдәбияты турында мәгълүмат туплау. Әлеге чорда яңа жанрлар, тема-мотивлар, әдәби формалар барлыкка килү сәбәпләрен ачыклау	1	17.01	

	Х. Туфанның тормышы, иҗаты. 1920 — 1930 нчы еллар шигърияте («Ә йолдызлар дәшми»). Х. Туфанның тоткынлык чоры иҗаты. «Кайсыгызның кулы җылы? » шигыре. Х. Туфанның 1960 — 1980 нче еллар иҗаты. «Киек казлар» шигыре.	Х.Туфанның тормыш юлы һәм иҗатының төп фактларын өйрәнү. Иҗатының чорларга бүленешен күзәтү. «Кайсыгызның кулы җылы» шигырен уку, анализлау. Сәнгатьле уку күнекмәләре өстендә эш. «Кайсыгызның кулы җылы» шигырен уку, анализлау. Сәнгатьле уку күнекмәләре өстендә эш. «Кайсыгызның кулы җылы» шигырен яттан сөйләү. Лирик жанрлар: күңел лирикасы, фәлсәфи лирика. Лирик герой, лирик “мин”, автор образы, автор позициясе. Ритм һәм рифма, тезмә, строфа. «Киек казлар» шигырен уку, анализлау. Тоткынлык чоры иҗатына караган шигырьләрендә кешегә хас хис-кичерешләрнең төрлелеген гомумиләштерү			
19	И. Юзеевның тормыш һәм иҗат юлы. «Калдыр, аккош, каурыеңны...», «Әй Кеше...»,”Без”, «Сагышлы мирас» шигырьләре. И. Юзеевның «Өчәү чыктык ерак юлга» поэмасында сәнгати алымнар берлеге.	И.Юзеевнең тормыш юлы һәм иҗатының төп фактларын өйрәнү. “Калдыр, аккош, каурыеңны...» шигыре.” шигырен уку, анализлау. Сәнгатьле уку күнекмәләре өстендә эш. “Сагышлы мирас” шигырен уку, анализлау. Сәнгатьле уку күнекмәләре өстендә эш. “Өчәү чыктык ерак юлга” поэмасын уку, анализлау.Әсәрдә сурәтләнгән дөнья турында күзаллау формалаштыру. Тел–стиль чараларын тикшерү (лексик, стилистик, фонетик чаралар һәм троплар).	1	24.01	
20	А. Гыйләҗевнең тормышы, иҗаты. «Җомга көн,кич белән...» повестен укый башлау.	А.Гыйләҗевнең тормыш юлы һәм иҗатының төп фактларын өйрәнү	1	31.01	
21	А. Гыйләҗевнең «Җомга көн, кич белән...» повесте сюжет-композициясе, конфликт үзенчәлеге.	«Җомга көн, кич белән» повестен уку.Әдәби әсәрнең аерым якларын элементларын җентекләп тикшерү һәм нәтиҗәләр чыгару.	1	7.02	
22	А. Гыйләҗевнең «Җомга көн,кич белән...» повестенда образлар системасы. Автор позициясе һәм повестьның сәнгати үзенчәлекләре. БСҮ. Сочинение «Бибинур әби — милли образ».	«Җомга көн, кич белән» повестен уку. Геройларга характеристика бирү, автор позициясен ачыклау. Тема, проблема, идея, пафос. Текст: эпиграф, башлам (пролог), бетем (эпилог). Чәчмә сөйләм үзенчәлекләре. Әдәби телнең нормаларына нигезләнеп, кирәкле темага телдән һәм язмача бәйләнешле текст төзү күнекмәсенә ия булу	1	14.02	
23	Н. Фәттахның тормышы һәм иҗаты. «Итил суы ака торур» романының сюжет- композициясе.	Н. Фәттахның тормыш юлы һәм иҗатының төп фактларын өйрәнү. «Итил суы ака торур» романыннан өзекләр белән танышу	1	21.02	
24	Н. Фәттахның «Итил суы ака торур» романында идея-проблематика.	«Итил суы ака торур» романыннан бирелгән өзекләрдә борынгы бабаларыбыз – болгарлар тормышының, гореф-	1	28.02	

		гадәтләренең мавыктыргыч, гыйбрәтле вакыйгаларда сурәтләнешен өйрәнү.			
25	Н. Фәттахның«Итил суы ака торур» романында образлар системасы. Әсәрнең сәнгатьчә эшләнеше. Тотыш һәм Алмыш хан образларына чагыштырма характеристика.	«Итил суы ака торур» романыннан бирелгән өзекләрдә тарихи дөреслек һәм автор уйланмасын ачыклау. Төп образлары, аларның эш-гамәлендә ачылган характер сыйфатларны барлау. Итил образына сыйфатлама бирү. «Ител суы ака торур» романын анализлау. Персонаж, характер, тип. “Эзоп теле” турында төшенчә булдыру.	1	6.03	
26	Т. Миңнуллинның тормышы, иҗаты. «Кулъяулык » пьесасын өйрәнә башлау.	Т.Миңнуллинның тормыш юлы һәм иҗатының төп фактларын өйрәнү. «Кулъяулык» музыкаль драмасын өйрәнү. Рольләргә бүлеп уку, геройларга характеристика бирү, автор позициясен ачыклау.	1	13.03	
27	Т.Миңнуллинның «Кулъяулык» драмасында идея-проблематика. Образлар һәм әсәрнең сәнгати эшләнеше.	«Кулъяулык» музыкаль драмасы өйрәнү. Әсәрнең сюжет-композициясе, конфликт үзенчәлеген ачыклау. «Кулъяулык» музыкаль драмасына анализ ясау. Музыкаль драма. Автор образы, автор позициясе төшенчәләрен ачу.	1	20.03	
28	Хәзерге әдәби барыш (процесс) һәм аның үзенчәлекләре. З. Хәкимнең тормышы, иҗаты. «Телсез Күке» драмасының сюжеты һәм конфликт үзенчәлеге.	XX-XXI гасырлар чигендә татар әдәбиятында сыйфат үзгәрешләрен, эзләнүләрнең “яңа дулкын” булып күтәрелүен ачыклау. Дөнья әдәбиятының барышы турында күзаллау булдыру.. Татар, рус һәм чит ил әдәбиятлары арасында күптөрле бәйләнешләрне ачыклау. З.Хәкимнең тормыш юлы һәм иҗатының төп фактларын өйрәнү. “Телсез күке” драмасын өйрәнү. Рольләргә бүлеп уку, геройларга характеристика бирү, автор позициясен ачыклау.	1	3.04	
29	«Телсез Күке» драмасы: тема, проблема, идея.	“Телсез күке” драмасында төп образлары, аларның эш-гамәлендә ачылган характер сыйфатларны барлау	1	10.04	
30	«Телсез Күке» драмасында образ-характерлар һәм аларны ачуда кулланылган алым-чаралар.	“Телсез күке” драмасын анализлау. Драма жанры һәм жанр формалары төшенчәләрен формалаштыру	1	17.04	
31	Ф. Садриевның тормышы һәм иҗаты. «Таң җиле» романының сюжет-композициясе.	Ф.Садриевның тормыш юлы һәм иҗатының төп фактларын өйрәнү. «Таң җиле» романы (өзекләр) белән танышу.	1	24.04	

32	Ф. Садриевның «Таң җиле» романында проблематика һәм идея. Образлар системасы.	«Таң җиле» романын (өзекләр) өйрәнү. Төп образлары, аларның эш-гамәлендә ачылган характер сыйфатларны барлау Романда совет җәмгыятенең кискен тәнкыйтьләнүен, кеше һәм җәмгыять каршылыгын ачу. Нуриасма образына сыйфатлама бирү: милли йөзе, характер сыйфатлары, яшәеш идеалын барлау. Намусларына хыянәт иткән типларны ачыклау	1 1	1.05	
33	БСҮ. Сочинение. «Ф.Садриевның «Таң җиле» романында татар хатын-кызының әхлакый бөеклеге».	Әдәби телнең нормаларына нигезләнеп, кирәкле темага телдән һәм язмача бәйләнешле текст төзү күнекмәсенә ия булу	1	8.05	
34	Зөлфәтнең тормышы һәм иҗаты. «Бул гына», «Дүрт җыр» ,«Тамыр көлләре» һәм «Тойгыларда алтын яфрак шавы...» шигырьләре.	Зөлфәтнең тормыш юлы һәм иҗатының төп фактларын өйрәнү.”Тамыр көлләре» шигырен уку, анализлау. «Тойгыларда алтын яфрак шавы» шигырен өйрәнү. Шигырь системалары турында мәгълүмат туплау	1	15.05	

Материально-техническое и информационное обеспечение обучения.
УМК:
Литература [Править / Править Код] 9 класс: учебное пособие для общеобразовательных организаций./ А. М. Закирзянов, Г. М. Фахрутдинова / / - Казань: Татарский.кит. издание., 2016. – 255бит, 2кисак
Методические пособия:
Загидуллина Д. Ф. методика преподавания татарской литературы в школе. - Казань: Образование, 2004.
Загидуллина Д. Ф., Закирзянов А. М., Гилязов Т. Ш. татарская литература: Теория. История. –
Казань: Образование, 2004.

Список дополнительной литературы
1. Словарь литературоведения / туз.- ред. А. Ахмадуллин. – Казань: Татар.кит.издание., 1990, 238 б.
2.Литературоведение: словарь терминов и понятий. - Казань:” Образование", 2007.

3. Гимадиева Н.с., Билалова А. Г. по учебникам литературы. - Казань: издательство “Яналиф", 2006.

4.Анализ литературного произведения Загидуллиной Д. Ф. - Казань: Образование, 2005.
5. Загидуллина Д. Ф. методика преподавания татарской литературы в средней школе. – Казань: Образование,
2000.

6.Исэнбет Н. с.татарские народные пословицы. В 3 томах. – Казань: Татар .кит.издание., 2010.

7. Курбатов Х. Р. Искусство Слова: лингвистическая стилистика и поэтика татарского языка. - Казань: Образование, 2002.

8. История татарской литературы. В 6 томах. – Казань: Татар.кит.издание., 1983-2001.

9.Татарская литература. Теория.История./Д. Загидуллина, А. Закирзянов, Т. Гилазов, Н.Юсупова. - Казань: Образование, 2006.

10.Толковый словарь татарского языка. В 3 томах. – Казань: татар.кит.издание., 1977, 1979, 1981.
11. Хатипов Ф. М. Теория литературы. - Казань: Раннур, 2002.
12.Легенды и легенды-Казань:НКН,2001.
13. Абдрахимова Я. Х.” 55 сочинений", образование, 2007 г.
14. Хабибуллина З, Миннуллина Р. "учимся писать Сочинение", Яналиф, 2002 год
15.Образцы уроков. Татарский язык и литература. Раздел I. - Казань: Школа "РИЦ" ”,
Две тысячи пять
16. Хабибуллина З. Н., Фардиева Х. Г. внеурочные работы по татарскому языку и литературе в 5-11 классах. - Казань:” Образование", 2000.
17. Юзеев Н.мир поэзии. - Казань, 1981

Укытуны матди-техник яктан һәм мәгълумати яктан тәэмин итү.

УМК:

Дәреслек: Әдәбият. 9 сыйныф: татар телендә гомуми белем бирү оешмалары өчен уку әсбабы./ Ә.М.Закирҗанов, Г.М.Фәхретдинова / - Казан: Татар.кит. нәшр., 2016. – 255бит, 2кисәктән тора

Методик ярдәмлекләр:

Заһидуллина Д.Ф. Мәктәптә татар әдәбиятын укыту методикасы. – Казан: Мәгариф, 2004.
Заһидуллина Д.Ф., Закирҗанов Ә.М., Гыйләҗев Т.Ш. Татар әдәбияты: Теория. Тарих. – Казан: Мәгариф, 2004.

Өстәмә әдәбият исемлеге

1. Әдәбият белеме сүзлеге / төз.-ред. А.Әхмәдуллин. – Казан:Татар.кит.нәшр., 1990, 238 б.
2. Әдәбият белеме: Терминнар һәм төшенчәләр сүзлеге. – Казан: “Мәгариф”, 2007.
3. Гыймадиева Н.С., Билалова Ә.Г. Әдәбият дәреслекләре буйлап. – Казан: “Яңалиф” нәшрияты, 2006.
4. Заһидуллина Д.Ф. Әдәби әсәргә анализ ясау. –Казан: Мәгариф, 2005.
5. Заһидуллина Д.Ф Урта мәктәптә татар әдәбиятын укыту методикасы. – Казан: Мәгариф, 2000.
6. Исәнбәт Н.С. Татар халык мәкальләре. 3 томда. – Казан:Татар .кит.нәшр., 2010.
7. Курбатов Х.Р. Сүз сәнгате: Татар теленең лингвистик стилистикасы һәм поэтикасы. – Казан: Мәгариф, 2002.
8. Татар әдәбияты тарихы. 6 томда. – Казан: Татар.кит.нәшр., 1983 – 2001.
9. Татар әдәбияты. Теория.Тарих./Д.Заһидуллина, Ә.Закирҗанов, Т.Гыйлаҗев, Н.Йосыпова. – Казан: Мәгариф, 2006.
10. Татар теленең аңлатмалы сүзлеге. 3 томда. – Казан:татар.кит.нәшр., 1977, 1979, 1981.
11. Хатипов Ф.М. Әдәбият теориясе. – Казан: Раннур, 2002.
12. Риваятьләр һәм легендалар-Казан:ТКН,2001.
13. Абдрәхимова Я.Х. “55 сочинение”, Мәгариф, 2007 нче ел.
14. Хәбибуллина З, Миңнуллина Р. “Сочинение язарга өйрәнәбез”, Яңалиф, 2002 нче ел
15. Дәрес эшкәртмәләре үрнәкләре. Татар теле һәм әдәбият. I кисәк. – Казан: РИЦ “Школа”, 2005
16. Хәбибуллина З.Н., Фәрдиева Х.Г. 5-11 нчы сыйныфларда татар теле һәм әдәбиятыннан дәрестән тыш эшләр. – Казан: “Мәгариф”, 2000.
17. Юзиев Н. Шигъърият дөньясы. – Казан, 1981